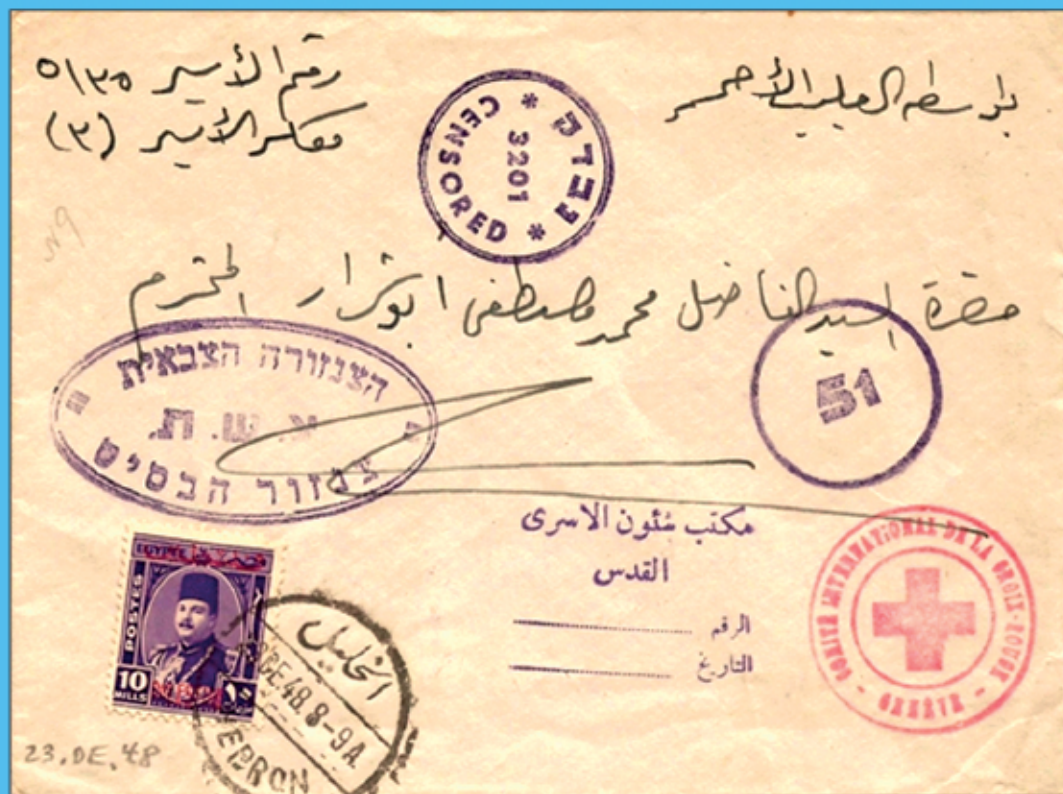

מגזין הבולאים בישראל

מכתב שנשלח מחברון לשבוי מלחמה
 ב-28.12.1948 באמצעות שירות הדואר המצרי, דרך
 בית המזן בירושלים (עמודים 6-11)

מעטפת היום הראשון של סדרת בולים שהופיעה
 באוקראינה, המציגה זווית שונת מהווייתם התרבותית
 של יהודי המדינה, 27.8.2016 (עמודים 17-19)

החודש מציינת מדינת ישראל יובל שנים למלחמת ששת הימים, מהאירועים הבולטים וציון דרך בהיסטוריה של המדינה. בסמיכות לציון המאורע ההיסטורי, אנו פותחים מדור חדש מעל דפי המגזין - 'מן הארכיון' שמו - אשר יוקדש בכל גיליון למסמך היסטורי השופך אור על זוויות שונות בתולדות הדואר של ארץ ישראל. המדור הנוכחי מוקדש לסקירת היערכות לקראת פתיחת שירותי הדואר ביהודה ושומרון, שחברה עבור הצבא עם שוך הקרבות של מלחמת ששת הימים. מערכת 'שבֿל' תיארת לקבל מן הקוראים מסמכים הראויים להצגה במסגרת מדור זה.

החודש אף מציינים אזרחי ישראל 69 שנים להכרזת העצמאות, ובין דפי הגיליון מובא מאמר מקיף בנושא שירותי הדואר המצריים בארץ ישראל במלחמת העצמאות. המאמר מהווה 'סיור מודרך' בעקבות הכוחות המצריים שפלשו לארץ ישראל מיד לאחר הכרזת העצמאות מנקודת מבט בולאית, ומבוסס על מחקריו המקיף והאוסף הענף של ד"ר יוסף ואלך, בסיועו של משה רימר.

מאמר נוסף, פריעטו של ד"ר אלחנן בר־לב, עוסק ב'מהפכות עם שיניים' ומגולל את סיפורם של בולי מהפכות והפיכות בעולם. שתי השאלות שהנחו את המחבר - כיצד נתפסות הפיכות־עבר מוצלחות בראיה רטרוספקטיבית וכיצד מציגים מהפכנים בזמן אמת את ההפיכות באמצעות הבולים - עוברות כחוט השני לאורך המאמר.

בגיליון הקודם של 'שבֿל' ציינתי בדבר העורך את אתר האינטרנט החדש של איל"ת, מיזם בולאי ישראלי הממחיש את השימוש ברשת האינטרנט כפלטפורמה להנגשת חומר בולאי לקהל הרחב. מיזם בולאי נוסף שלכד את תשומת ליבי הוא עמוד ה־youtube של חברינו ד"ר לס גלסמן, אותו ניתן למצוא באמצעות הקלדת המילים LES GLASSMAN STAMPS בשורת החיפוש באתר. ד"ר גלסמן מצלם ומסריט אירועים בולאיים בינלאומיים בהם הוא נוטל חלק בהיותו נציגה של ישראל בתערוכות בולים שונות, ובאתר ניתן לצפות בכנסים בולאיים ובתערוכות רבות.

קוראים המעוניינים לשתף את הקהילה הבולאית במאמר פריעטם, מוזמנים לפנות להתאחדות בולאי ישראל, בכתובת הדוא"ל המופיעה מימין. מערכת 'שבֿל' תיארת לסייע בכתביה ובמתן קווים מנחים לנושאים שיימצאו מתאימים להיכלל במגזין.

איתמר עצמון, עורך 'שבֿל'

יריד הבולאות החודשי מחדש את פניו

יריד הבולאות החודשי המתקיים בתל אביב, שכבר הפך למסורת בולאית ומקום מפגשם של אספנים ומתעניינים, מתחדש החל מחודש מאי הקרוב. היריד יתקיים בימי שני בשבוע הראשון בתחילת כל חודש (הירידים הקרובים יתקיימו בחמישה ביוני ובשלישי ביולי), בין השעות 12:00-20:00 באולם האירועים (קומת המרתף) של בית הכנסת 'איחוד שיבת ציון' ברחוב בן יהודה 86 בתל אביב. למעוניינים לשכור דוכן ביריד ניתן לפנות לצבי פולק במספר 052-4667864.

יש לוודא לפני ההגעה כי היריד מתקיים במועדו (ייתכנו שינויים במועדי הירידים הבאים), בעמוד הבית של אתר האינטרנט של התאחדות בולאי ישראל.

• הכניסה חופשית •

תוכן העניינים

- 2 דבר העורך
- 3 מכתבים למערכת
- 5 חדשות הבולאות.
- תולדות הדואר של ארץ ישראל:
שירותי הדואר המצריים בארץ ישראל
במלחמת העצמאות 1948-1949 /
- 6 איתמר עצמון
- 12 מן הארכיון / נגדי ברמן
- בולאות מודרנית:
אגף חדש בתערוכות העולמיות / טיבי ניב 14
- אספנות נושאית:
עת להתרחב / מנחם לדור 15
- יודאיקה:
מחוות הוקרה לשואת יהדות סלובקיה /
לילך גלעד. 16
- הנפקות בנושא יודאיקה מטעם מדינות חבר
העמים: סיכום שנתי [חלק שני] /
בוריס וולודרסקי 17
- בולאות מעבר לים:
מהפכות עם שיניים / ד"ר אלחנן בר־לב 20
- בולים כאמצעי פוליטי 25
- סיקור העיתונות הבולאית בעולם. 26
- רשמים מתערוכת הבולים STAMPEX
בלונדון / מוטי קרמנר 27
- מספריית ההתאחדות / לילך גלעד 28
- עדכון קטלוג בולי ישראל. 29
- חותמות דואר ישראל 30

בנשלם (Bensalem) או בן-שלום?

מאת: פרופ' אברהם בלום

את השם שלם כנראה מפני שלמלכיצדק יש מעמד מיוחד בברית החדשה כמבשר בואו של המשיח.

שירות הדואר האמריקני מסתייג ממתן שמות לסניפי דואר עם תחילית כמו New, West וכדומה. אולם במקרה זה הוחלט לקבל את השם, כיוון שהשיקול שלא לתת לשני סניפי דואר באותה מדינה שם זהה קדם לשיקול להימנע מתחיליות, ולכן הוחלט לקבל את השם New Salem.

בדקתי מדוע 38 יישובים עם סניפי דואר, שבשם מופיעה המילה שלם (עם או בלי תחילית), בחרו בשם זה. מצאתי כי רק ב-13 מהם המניע היה דתי באופן מפורש. ב-22 אחרים בחרו בשם שלם, מכיוון שהמייסדים באו מיישוב אחר שגם שמו היה שלם. אלה היו חלוצים שהשתתפו ב"כיבוש המערב". סביר מאוד שגם חלוצים אלה או חלק מהם היו דתיים, אבל בתעודות מוזכרת רק סיבה אחת לבחירת השם – הזכרת המקום ממנו באו (בשלושה מקרים לא גיליתי מהי הסיבה לבחירת השם שלם).

חותמות מ'West Salem שבאילינוי ומ'South Salem שבאווהיו

לא מזמן מצאתי שליד פילדלפיה שבמדינת פנסילבניה יש פרבר גדול בשם Bensalem. תהיתי האם גם לעיירה זו יש קשר לשלם ומה פירוש ה"בן" לפני השלם. מתברר שהשם הופיע לראשונה בשנת 1692 כשלם, עשור שנים בלבד לאחר ייסודה של פנסילבניה על ידי ויליאם פן. ב-1701 הוסיפו לשם את ה-Ben, מפני שכבר מן ההתחלה ביקשו מייסדי היישוב לכבד את ויליאם פן, שהיה קווקר אדוק, וזכה לכינוי "son of peace", ובעברית "בן-שלם". מסתבר שגם כאן, כמו המקרה של העיר שלם במסצ'וסטס, הכוונה במתן השם לא הייתה להזכיר את המלך שלם, אלא להשתמש במילה העברית שלום.

שם הדואר של Bensalem השתנה מספר פעמים. כאשר נפתח ב-1881 סניף דואר, מנהלו הראשון קרא לו על שמו Rue – שם זה הוחלף כעבור שבועות אחדים ל-Maud. ב-1915 שונה השם ל-Cornwells Heights. רק כאשר איחדו השלטונות בשנת 1979 מספר עיירות קטנות בסביבת פילדלפיה לעירייה אחת קיבלה עיירה זאת, וסניף הדואר שפעל במקום, את השם Bensalem.

שם Salem (שלם) די נפוץ בארצות הברית כשם של יישוב. בשיא היו שם 61 יישובים בשם זה, אך לא לכולם היה סניף דואר, ומאלה שהיה להם, לא מעט מהם נפלו קורבן למאמצי ההתייעלות של שירות הדואר האמריקני שבחר לסגור אותם. היישוב הראשון שזכה בשם שלם, היה שלם במדינת מסצ'וסטס – "עיר המכשפות". המקום היה ידוע בשמו האינדיאני Naumkeag. המתיישבים הלבנים הראשונים הגיעו למקום ב-1626. זמן קצר אחריהם באה קבוצה נוספת, ונוצר מתח רב ביניהן. כאשר שתי הקבוצות השלימו, הן החליטו לקרוא למקום שלם – על שם המילה העברית שלום וכן על שמו של "מלך שלם" התנכי (בראשית יד', יח).

חותמת דואר מ'Salem על גלויה שנשלחה למסצ'וסטס

במרצת המאה השמונה-עשרה הוקמו באמריקה יישובים נוספים בשם שלם, בעיקר בתקופת "ההתעוררות הדתית". יישובים אלה נקראו בהשראת שמו של מלכיצדק מלך שלם, עליו נאמר שהיה "כהן לאל עליון" (שם). אמנם לפי מרבית המפרשים ולפי אגרות אל-עמארנה, שלם וירושלם הם שמות לאותה עיר. המתיישבים העדיפו

חותמות דואר מ'New Salem שבמסצ'וסטס ומ'North Salem שבניו יורק

תוויות רישום ירוקות

בבקש את עזרתם של הקוראים באשר למידע לגבי תוויות רישום ירוקות נושאות הכיתוב 'דואר רשמי'. כל מידע אודות הגורם הרשמי שהדפיס תוויות אלה, השנים והמקומות בהם נעשה שימוש בתוויות וכל מידע נוסף יתקבל בברכה. מצורפת בזאת דוגמא של תווית מדגם זה. ניתן לפנות אלי באמצעות כתובת הדוא"ל bermangenady@gmail.com או במכתב לת.ד. 440 חולון 58103.

חותמת דואר מ' Bensalem שבפנסילבניה

בברכה,
גנדי ברמן

בבגשלם ישנן שתי קהילות יהודיות. בלב קהילת בני-שולם האורתודוקסית פועל כולל, המפעיל את בית הכנסת, וכן מקווה, כיתות לימוד ותכניות תרבותיות ליהודי בגשלם והסביבה. בקהילת תפארת ישראל הקונסרבטיבית אין הפרדה בין גברים ונשים בזמן התפילות.

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ

TEL-AVIV STAMPS (Y.TSACHOR) LTD.

מכירה על פי הצעות מחיר בכתב
(Mail Auction)

מוקדמים * מנדט * מנהלת העם * דאר עברי
ישראל * חו"ל * יודאיקה * גלויות * ספרים

קטלוג מאוייר חינם

Web: telavivstamps.com • E-Mail: tastps@gmail.com

ת.ד. 16218 תל אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

הפרשה התפוצצה בעקבות פרסום מאמרי ביקורת בארצות הברית ובאנגליה שפקקו על תוקפה של ההבטחה להניב רווח שנתי בשיעור 10% על השקעה בבולים מאירופה

לפרשה היו השלכות רבות על השוק הבולאי העולמי ובין היתר נגרמה בעקבותיה נפילה דרסטית של מחירי בולי "אירופה - השוק המשותף". כמו כן היו סוחרים מתווכים ישראלים שניזוקו כאשר רכשו בשוק המקומי פריטים עבור מתווכים גדולים יותר של אפינסה - ונותרו עם סחורה אותה כמעט ובלתי ניתן למכור, אפילו במחירי הפסד.

הפגנה נגד החברה לאחר חשיפת התרמית

מגילת אסתר בולאית

אחר שפרסם לפני שנים אחדות הגדה בולאית של פסח - המשלבת לצד הטקסט המקורי של ההגדה סיפורים בולאיים המהווים פרשנות והשלמה לסיפור יציאת מצרים המסורתי - חיבר לאחרונה משה רימר מגילת אסתר במתכונת דומה. מגילה זאת, בה שלובים ומשובצים סיפורים ופרפראות בולאיים - נושאת בחובה ערך בולאי ואינטלקטואלי רב ומהווה מתנה מקורית ויצירתית לכל שוחר בולאות ותרבות.

המגילה הבולאית הופיעה בהוצאת התאחדות בולאי ישראל וניתן להזמין במשרדי ההתאחדות (בטלפון 03-6295547). המחיר הינו 45 ש"ח (לחברי ההתאחדות 40 ש"ח בלבד; המחיר ללא דמי משלוח).

הרעשן
מחלקי המכתבים במאה השמונה עשרה בצרפת נהגו להלך ברחובות כשהם נושאים בידם מתקן מוזר למראה. הוא היה עשוי מלוח עץ עם שתי ידיות מחבת משני צדדיו. כאשר הדורך היה מנגע את לוח העץ, היו הידיות מקישות בעוצמה על הלוח ומשמעות רעש חזק. זה היה הסימן לכל תושבי הסביבה שביקשו לשלוח מכתב או לברר אם הגיע דבר דואר המיועד להם. ניתן לראות את הרעשן בידו הימנית של הדורך שבבול.

אחד הסיפורים המשובצים במגילה

לאחר עשור: פרשת "אפינסה" מגיעה לקיצה

פני כעשור שנים געש העולם הבולאי לאחר גילוי פרשיית AFINSA - חברה ספרדית שהפעילה חנויות בולים ובתי מכירות פומביות, הוציאה לאור קטלוגים בולאיים ושיווקה בין היתר תכנית חיסכון פנסיונית שהייתה מבוססת על רכישת בולים נדירים. אפינסה נוסדה ב-1980 והתברגה בראש בתי המכירות הפומביות בעולם, לאחר סות'ביס וכריסטיס היוקרתיות, עם סניפים בארצות שונות. הפירמה רימתה בשיטת הפירמידה כ-190 אלף לקוחות מספרד ופורטוגל - מרביתם חוסכים קטנים - אשר הפסידו ביחד כחמישה מיליארד אירו.

סמליל החברה. רבים מהמשקיעים ששמו את כספם בתכנית החיסכון הפנסיונית של אפינסה הם גמלאים שראו בהשקעה בבולים נדירים אלטרנטיבה רווחית יותר מאשר השקבת הכסף בתוכניות חיסכון בבנק המניבות תשואה נמוכה

הפרשה התפוצצה בעקבות פרסום מאמרי ביקורת בארצות הברית ובאנגליה שפקקו על תוקפה של ההבטחה להניב רווח שנתי בשיעור 10% על השקעה בבולים מאירופה, לנוכח המגמות בשוק הבולאות של היחלשות ושחיקת ערך הבולים.

בעקבות חקירה ממושכת של שלטונות ספרד נעצרו במאי 2006 שישה מבכירי החברה Afinsa Bienes Tangibles SA וחברת הבת Forum Filatelico. במקביל ביצעה המשטרה הספרדית מעצרים וסגרה את משרדי החברה על מנת לאסוף ראיות וחומר מפליל, כאשר משרדי אפינסה במדריד נבדקו על ידי שוטרים חמושים אשר החרימו את המסמכים והמחשבים שבמקום.

חברות אלה הואשמו בהונאה, זיוף, מעילה, הונאת פשיטת רגל, הלבנת כספים ואי תשלום מיסים. גזר הדין בפרשיה ניתן על ידי בית המשפט העליון של ספרד בחודש יולי 2016. על יו"ר אפינסה אנטוניו קאנו נגזרו 12 שנים ו-10 חודשי מאסר וקנס של 240,000 אירו; על בנו קרלוס דה פיגורידו, ששימש כמנכ"ל החברה, נגזרו 11 שנים ו-11 חודשים וקנס בשיעור 198,000 אירו; על ספק הבולים העיקרי נגזרו 6 שנים ו-5 חודשים וקנס של 69,000,000 אירו. בסך הכול הורשעו 11 גורמים ונגזרו עליהם במצטבר 83 שנות מאסר וקנס שסכומו כ-72 מיליון אירו.

בית המשפט קבע כי הנפגעים יפוצו בפיגור של 10 שנים בכ-2.6 מיליארד אירו מהנכסים שהוחרמו (כמחצית הנזק שהוסב להם - רובו בשל קרנות הפנסיה).

שירותי הדואר המצריים בארץ ישראל במלחמת העצמאות 1948-1949

סיור בולאי בעקבות הכוחות המצריים שפלשו לארץ ישראל עם פרוץ מלחמת העצמאות

מאת: איתמר עצמון

תכנית הפלישה המצרית התבססה על חדירת הכוחות לארץ ישראל בשני צירים – האחד מכיוון רצועת עזה ולאורך הציר של כביש החוף, במגמה להגיע לתל אביב, והשני מכיוון סיני בואכה באר שבע ומשם לירושלים על ציר גב ההר. הכוחות בשני הצירים נפגשו באזור הכפר אל־פאלוג'ה לצורך העברת סיוע הדדי בין הכוחות, לרבות אספקת תחמושת וחיילים.

הציר הראשון נבלם בגשר עד־הלום שבאזור אשדוד כבר ב־29 במאי, כשבועיים לאחר הפלישה, לאחר שפוצץ קודם לכן במבצע ברק למניעת התקדמות הכוחות המצריים. ברם, הכוחות שנעו בציר גב ההר הצליחו לנוע עד פאתיה הדרומיים של ירושלים, בית לחם ובית ג'אלה ואף כבשו לזמן קצר את קיבוץ רמת רחל, אשר עבר מיד ליד מספר פעמים עד לשליטה ישראלית סופית, והפגישו את ירושלים הישראלית. פלישת הצבא המצרי תוכננה להוות פעולת רתק והסחה לקראת כיבוש הארץ, אך גם נועדה לארגון השטחים הכבושים ומתן סיוע לאזרחים. ערב הפלישה הצהיר ראש ממשלת מצרים נוקראשי פחה בפרלמנט כי "מצרים לא תהסס להורות לצבאה להחזיר את השלום על כנו בארץ הקודש", וכבר בשלביה המוקדמים של הפלישה התכונן הצבא המצרי להיערכותו לשליטה אזרחית בשטחים הכבושים. הוא סיפק אספקת בולים מצריים עם הדפס רכב נושא הכיתוב 'פלסטין' באנגלית ובערבית, במטרה להחיל ממשל צבאי בשטחים הכבושים ולאפשר לאוכלוסייה המקומית להתקיים תחת ממשל זה.

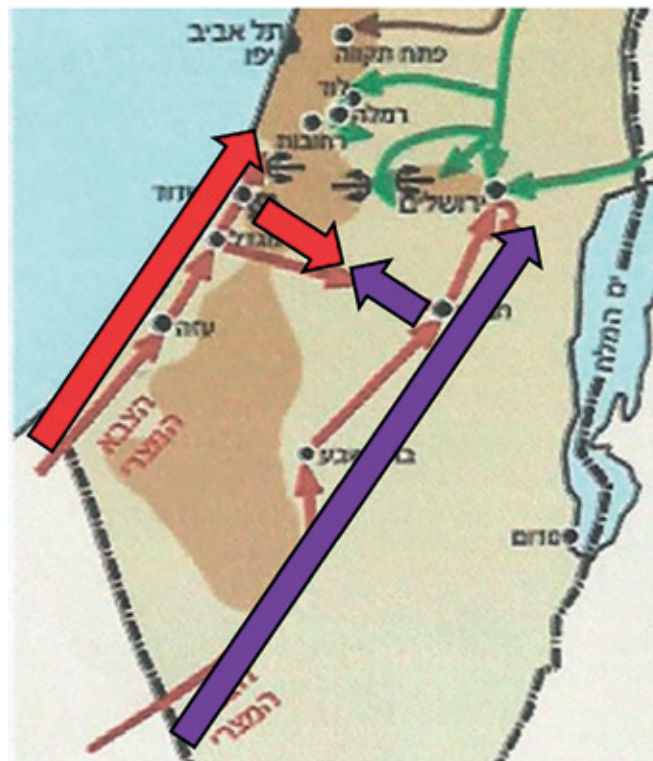
בול מצרי עם הדפס רכב דו־לשוני 'פלסטין' לשימוש בשטחי הכיבוש בפלשתינה

בתי הדואר לאורך ציר החוף

עם הדיפת הכוחות המצריים שנעו בציר כביש החוף בגשר עד־הלום, אשר פוצץ לא מכבר, עלה החשש שהטור המצרי יקים גשר חלופי, וכך יוכל להתקדם צפונה ולבתר את היישוב היהודי על ידי

מבוסס על האוסף המחקרי של ד"ר יוסף ואלך ומצגת שהציג משה רימר בהרצאתו בכנס יום הבולאות ה־30 (דצמבר 2016).

ליל 15 במאי 1948, שעות ספורות לאחר סיום המנדט הבריטי בפלשתינה והכרזת העצמאות של מדינת ישראל, חצה חיל המשלוח המצרי את הגבול הבינלאומי באזור רפיח ופלש לארץ ישראל. מהלך זה היה חלק מתכנית פלישה כוללת שגובשה על ידי הליגה הערבית תוך תיאום וקביעת תכנית פעולה אחידה בין הצבאות הערביים, שאף פורסמה בזמן אמת בעיתונות הערבית.

תכנית הפלישה המצרית על הציר שלאורך כביש החוף (החץ האדום) ועל הציר המבוסס על גב ההר (החץ הסגול) נקודת מפגש הכוחות באזור אל־פאלוג'ה. על פי הערכות, חיל המשלוח המצרי מונה בראשית דרכו כ־10,000 חיילים ובהמשך הגיע אף לכ־50,000 אנשי צבא

ואיסודו ב־1 ביוני 1948, אולם בפועל הם הופעלו רק לאחר מכן. בתי הדואר שהופעלו היו רק אלה אשר היו פעילים בתקופת ממשלת המנדט הבריטי. לטענת צבי אלכסנדר ז"ל, החותמות המצריות נכנסו לשימוש סביב ה־17 ביוני, ועד אז השתמשו בחותמות המנדטוריות. הצגת חותמות היום הראשון בתאריך מוקדם זה נועדה, ככל הנראה, להציג כי חיל המשלוח המצרי התבסס באזורים אלה מיד עם ההחלטה להתייבב באזורים הכבושים.

מכתב רשום מאוחר יחסית מעזה, 20.4.1949

כאשר מצפינים לעבר יישובי צפון הרצועה, החומר הפילאטלי הינו נדיר יותר, שכן היישובים היו קטנים ונידחים יותר מאשר בדרום הרצועה. החומר הבולאי מיישובים אלה שאינו פילאטלי (כמו מכתבים שנשלחו בדואר על ידי תושבי המקום ולא על ידי אספנים) הינו נדיר במיוחד, שכן אך מעט מכתבים נשלחו והתקבלו מיישובים אלה בתנאי המלחמה. מרבית המכתבים נשלחו או התקבלו על ידי שבויי מלחמה.

חותמת מצרית על גבי מעטפת היום הראשון מהיישוב מג'דל שבצפון הרצועה, 1.6.1948

ניתוק מספר נקודות אסטרטגיות, לרבות ניתוק ירושלים מתל אביב. בשל כך בוצעה ב־29 במאי תקיפה אווירית של ארבעה מטוסי אוויה S-199 של טייסת הקרב הראשונה של חיל האוויר הישראלי – הטיסה המבצעית הראשונה מטעם טייסת קרב של חיל האוויר, שעצם קיומה נותר עד התקיפה בגדר סוד. כמו כן הובאו שלושה מתוך חמשת התותחים שעמדו לרשות צה"ל באותה העת. הקצאת המערך הארטילרי והאווירי באזור ממחישה את החשיבות שראה המטה הכללי בבלימת הטור המצרי במישור החוף.

תחת אילוצי הדיפת הכוחות, החליטה המפקדה המצרית לשנות את תכניתה ההתקפית המקורית בציר זה ולהסתפק בשמירה על השטחים שנכבשו עד כה, לצורך ניתוק הנגב משאר חלקי הארץ. כחלק מתכנית זאת התייבבו הכוחות באזור אשדוד ושלטו בכל דרום מישור החוף, וכן הסבו את בתי הדואר הנוכחיים לסוכנויות דואר מצריות. באופן רשמי נפתחו בתי הדואר של חאן יונס, עזה, מג'דל

"מעטפת יום ראשון" מחאן יונס עם חותמת מצרית מהתאריך 1.6.1948, המועד הרשמי שבו החל לכאורה לפעול הדואר המצרי בחאן יונס. המעטפות עם חותמת מתאריך זה הוכנו הלכה למעשה רק במועד מאוחר יותר

"מעטפת יום ראשון" מעזה, 15.6.1948 (מעטפה שהוכנה לצרכים 'בולאיים' כמזכרת) עם ביול מעורב, הכולל בול מצרי ובול 'פלשתינה'. הבול המצרי הימני הונפק מיד לאחר הפלישה והצהיר על כוונתיה של מצרים במלחמה

הטקסט המופיע בגוף המסמך משקף את רמת הניהול על האוכלוסייה הערבית ביישובי הרצועה, על כל היבטיו האזרחיים השונים:

"לכבוד המפקד המנהלתי המכובד באיסדוד. שמי מוחמד חוסיין זקות מאיסדוד. אני ממשפחה גדולה ומכובדת, יש לי כרם ענבים, הכרם באיסדוד. והוא הכרם היחיד שנמצא באיסדוד ואני מבקש לגשת לכרם ולבצור את הענבים".

בתחתית המכתב הוסף כיתוב מטעם המפקדה הצבאית כתגובה לבקשה, השולל את ההגעה אל המקום. החלטת הכוחות המצריים להגביל את התנועה האזרחית באזורים הכבושים נבעה כפי הנראה מן הצורך ללחום בשטח ללא הפרעת האזרחים.

מכתב שנשלח לשבוי מלחמה בספטמבר 1948 ממוג'דל. המכתב נשלח לאחד מתושבי הכפר שנפל בשבי הישראלי במהלך המלחמה והועבר למחנה שבויים. על המעטפה הוטבעו שלוש חותמות עזר - מצרית, חותמת מטעם הצלב האדום וישראלית. כמו כן, מעל הבול המצרי הוטבעה חותמת הצנזורה המצרית. חותמת הצלב האדום שבימין המעטפה מעידה על נוכחות הצבא האדום במחנה השבויים, והחותמת 'נבדק' שבתחתית המעטפה מצד שמאל מעידה על נהלי הצנזורה הישראלית בתקופת המלחמה, במסגרתם נבדקו המכתבים שנשלחו ממחנה השבויים והתקבלו אליו

בין יישובי צפון הרצועה ניתן למנות את איסדוד, השוכנת שלושה ק"מ דרומית-מזרחית לאשדוד. לפנינו בקשה רשמית מבוללת שהפנה אחד מתושבי היישוב אל המפקד הצבאי בתאריך 26.7.1948, המעידה כי תושבי איסדוד היו כפופים באופן מלא לניהולו של המפקד הצבאי המצרי.

מכתב שנשלח מאיסדוד אל שבוי מלחמה, 27.9.1948 - מהמאזרחים שבמכתבים שיצאו מאיסדוד, שנכבש על ידי כוחות צה"ל במסגרת מבצע יואב בתאריך 21.10.1948

בתי הדואר לאורך ציר הרחוב

זכור, בין שני צירי ההתקדמות המצריים נוצר ציר חיץ רוחבי שחיבר בין שני צירי ההתקדמות ונועד להעברת אספקה וכוחות. בציר זה שכן הכפר אל-פאלוג'ה (כיום צומת פלוגות הסמוכה לקריית גת). בכפר התגוררו לא יותר מכמה מאות תושבים, ובאוספו של איתמר קרפובסקי קיים המכתב המסחרי היחידי שידוע מפאלוג'ה, המוצג להלן.* בתקופה זאת נוצרה בסביבות הכפר מובלעת הידועה כ'כיס פאלוג'ה', בה שהו אלפי חיילי הצבא המצרי. המובלעת הייתה נתונה תחת מצור של כוחות צה"ל במשך כארבעה חודשים, שדחק במצרים לחתום על הסכמי שביתת הנשק עם ישראל, בעקבותיהם פונו החיילים המצריים מהמובלעת ב-27.2.1949.

מסמך הבקשה שנשלח מאיסדוד למפקדה הצבאית המצרית. ביול המכתב באמצעות בולים מצריים מהווה מס או אגרה ששולמו לשלטונות עבר העיון בבקשה, בבחינת שימוש בבולי הכנסה

* ראה מאמרו של קרפובסקי, שהופיע ב" Holy Land Postal History", גיליון 73-74, עמודים 399-417.

מכתב רשום מבראשבע, 18.10.1948, ממכתביה המאוחרים של באר שבע בתקופה המצרית, אשר נכבשה שלושה ימים לאחר מכן על ידי כוחות צה"ל

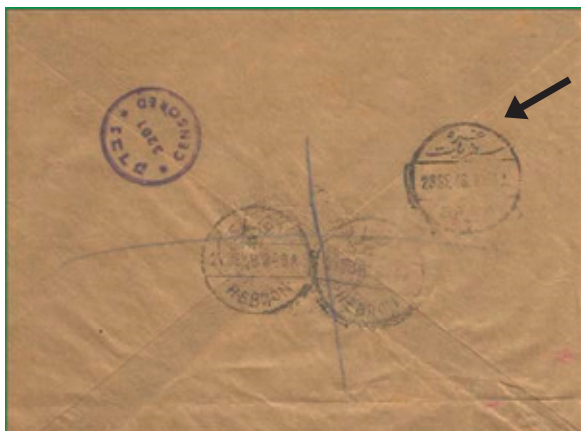

מעטפה מסחרית רשומה מהכפר אל-פאלוג'ה, יוני 1948 (אוסף איתמר קרפובסקי)

בתי הדואר לאורך ציר ההר

מכתב שנשלח מבראשבע לשבוי מלחמה, עם שלוש חותמות עזר - חותמת הצנזורה המצרית (החותמת האדומה), חותמת הצלב האדום (בסגול חלש) וחותמת הצנזורה הישראלית 'נבדק' (בסגול). מכתבים של שבויי מלחמה פטורים מביול לפי אמנה בינלאומית

מכתב רשום שנשלח מחברון לשבוי מלחמה ב-27.9.1948 עם חותמת 'עזה' שהוטבעה בגבו

בשלהי אוקטובר 1948 כבשו כוחות צה"ל את אזור הנגב, שניתק את מערב הנגב עד באר שבע, ונגדע הקשר בין הכוחות המצריים ששהו ביישובי גב ההר לבין הכוחות בציר החוף. החל מתקופה זאת דברי הדואר נותבו וטופלו בבית הדואר בירושלים.

מכתבים שנשלחו מחברון מעידים על נתיב העברת המכתבים מיישובי ציר ההר, החל משלהי חודש ספטמבר 1948. במכתבים שנשלחו בתקופה זאת והגיעו לידינו הוטבעה בגב המעטפה חותמת מעזה, המעידה כי דברי הדואר המצריים שנאספו בבתי הדואר ביישובי ציר ההר הועברו דרך ציר החוף בואכה עזה - בה שכן בית המיון המרכזי - ומשם נותבו לתעודתם.

במכתב הבא, שנשלח לשבוי מלחמה בתאריך 20.12.1948, ניתן להבחין בחותמת עזר נוספת של הצנזור הישראלי נושאת המספר 51 וכן חותמת עזר ירדנית סגולה (בצדה השמאלי העליון של המעטפה) עם הכיתוב 'משרד ... [ככל הנראה הסהר האדום, המקבילה של הצלב האדום בעולם המוסלמי], אלקודס [=ירושלים]'. הכיתוב האנגלי בחותמת הרישום המצרית איות גם במקרה זה כ-BETHLAHEM. ניתן אפוא להבחין כי בעוד הכיתוב הלועזי בחותמות הרישום המנדטוריות היה BETHLEHEM, חל שיבוש לשוני בחותמות המצריות.

מכתב שנשלח מחברון לשבוי מלחמה ב-20.12.1948 דרך בית המיון בירושלים

מכתב נוסף מבית לחם מהתאריך 30.4.1949 נושא בחובו חותמת ידנית שחורה (פרטית) נושאת הכיתוב LAST DAY COVER, המצביעה כי תאריך זה היה היום האחרון של בית הדואר המצרי בבית לחם. איננו יודעים אל נכון האם אכן הופעל בית הדואר הירדני למן הראשון במאי 1949.

מעטפה מבית לחם מהתאריך 11.6.1948 עם חותמות מנדטוריות

על כל פנים, מעטפה מוקדמת משירות הדואר הירדני בבית לחם שהתגלגלה לידינו מהתאריך 4.5.1949 מעידה כי לכל המאוחר הופעל ביישוב בית דואר תחת ידיים ירדניות ארבעה ימים לאחר סגירת הדואר המצרי.

מכתב רשום עם חותמות הדואר המצרי, 14.7.1948. חותמת הרישום 'בית לחם' אותה באופן שונה - BETHLAHEM

שירותי הדואר המצרי, ניתן להבחין כי בגב המעטפה הוטבעה חותמת עמאן, המעידה כי הדואר נותב ומוין דרך בית הדואר בעמאן בשל הניתוק מיישובי ציר החוף. החותמות המצריות הנדירות ביותר (לפי סדר הנדירות), היו של פאלוגה, איסדוד ובית ג'אלה.

מעטפה מבית ג'אלה תחת הדואר הירדני, 22.7.1949. ניתן להבחין כי החותמת עדיין הייתה מנדטורית

יש לציין כי במקביל לדואר האזרחי שהופעל עבור האוכלוסייה הערבית בסמכותו של חיל המשלוח המצרי, פעלו שירותי דואר מצריים שנועדו לחיילי חיל המשלוח, במסגרתם נשלחו מכתבים לעזה ולבאר שבע.

מעטפה מבית לחם מה-5.4.1949, מיד לאחר העברת סמכות בית הדואר מחיל המשלוח המצרי לידיים ירדניות. הבולים הוחתמו בחותמת המנדטורית שהייתה בנמצא מהתקופה הבריטית (השימוש בחותמות הבריטיות נבע מהעדר חותמות בראשית התקופה, נוהג שהפך לשגרה גם לאחר שהוכנסו החותמות הירדניות לשימוש). על המעטפה הדבקו בולים מירדן עם הדפס הרכב 'פלסטין' - נוהג שהיה תקף בשטחי הגדה המערבית (יהודה ושומרון) באותה העת. עם החלת החוק הירדני על שטחים אלה בשנת 1950, בהתאם לגישה הירדנית לפיה שטחים אלה נכללים כחלק מגבולות המדינה, החל השימוש בבולים הירדניים ללא הדפס הרכב בשטחים אלה דה פקטו, עד מלחמת ששת הימים (ודה יורה עד שנת 1995, עם החלטתו הרשמית של המלך חוסיין על ביטולו).

נקודת היישוב הצפונית ביותר ביישובי ציר ההר הייתה בית ג'אלה. במעטפה מבית ג'אלה מהתאריך 24.12.1948, בו עדיין הופעלו

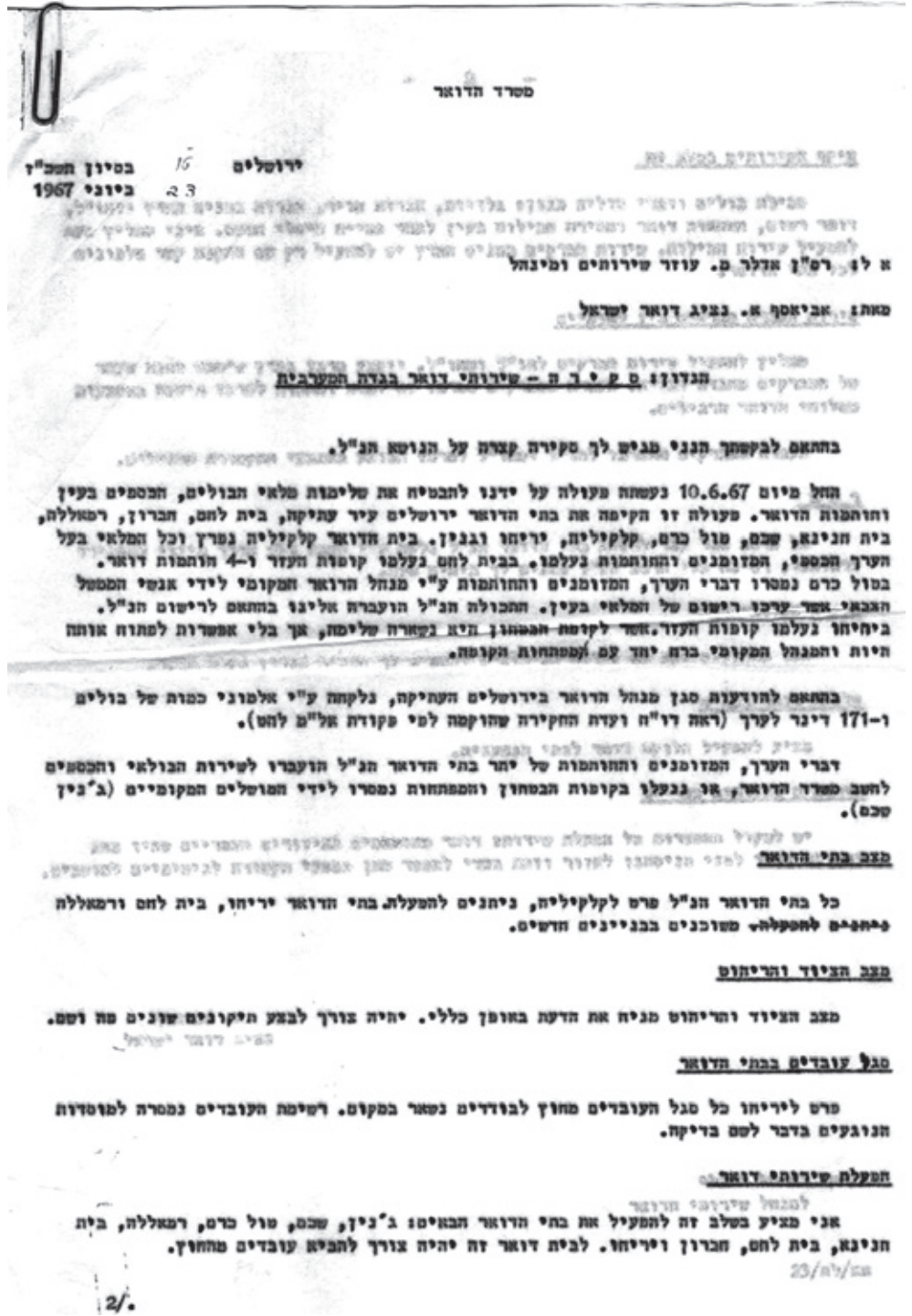
מכתב שנשלח כחלק משירות הדואר הצבאי שיועד לחיילים המצריים ומוען לבאר שבע

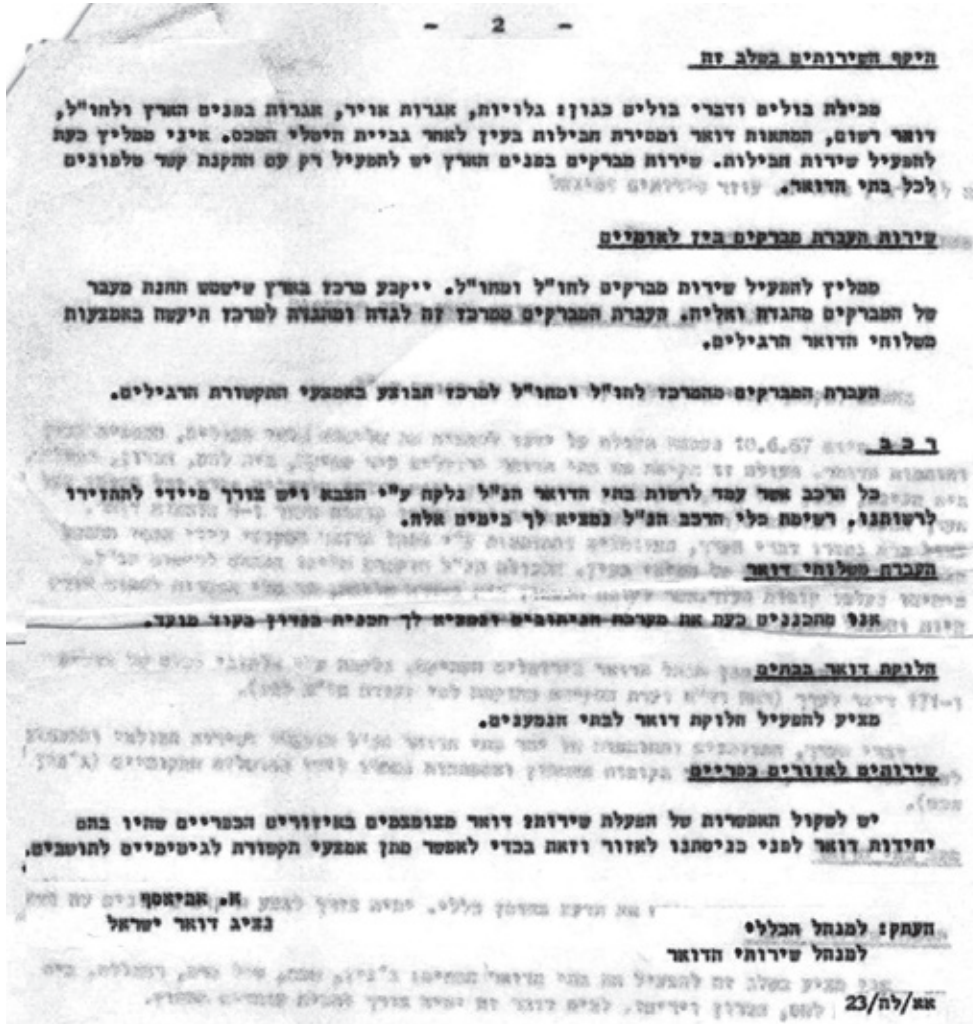
מן הארכיון

מאת: גנדי ברמן

הערת המערכת: בעקבות מסמכים היסטוריים רבים שהתקבלו במרוצת הזמן במערכת על ידי קוראי המגזין, אנו פותחים מדור זה, שיוקדש בכל גיליון למסמך היסטורי אחר אשר שופך אור על תולדות הדואר של ארץ ישראל. קוראים אשר מחזיקים באמתחתם מסמך היסטורי בעל ערך, מזמנים לשלוח למערכת 'שבל', בליווי רקע קצר. כמו כן, קוראים המעוניינים להוסיף מידעוניהם על המסמכים שהוצגו במדור, מזמנים לשלוח את הערותיהם, ואלה יפורסמו במדור 'מכתבים למערכת'.

ניצחונה של ישראל במלחמת ששת הימים נוספו לריבונותה שטחים רבים שנכבשו במלחמה - סיני, רצועת עזה, רמת הגולן והגדה המערבית. מיד לאחר תום המלחמה החלו המשרדים הממשלתיים השונים, ביניהם משרד הדואר, בעבודות הכנה לקראת חידוש פעילות המשרדים והשירותים הציבוריים בשטחים שנכבשו. משרד הדואר שלח את נציגיו לבדוק את מצבן של תשתיות הדואר באזורים השונים והוכנו דוחות על מצבם הפיזי של סניפי הדואר, על מנת לבחון את עבודות ההכנה הנחוצות לפתיחת השירותים. כחודש לאחר המלחמה נפתחו מרבית הסניפים מחדש כסניפי דואר של הממשל הצבאי והיו כפופים לממונה על ענייני

הדואר שמונה על ידי מפקד הממשל הצבאי בכל אזור. על אף ההחלטה שלא להדפיס בולים מיוחדים לשטחים אלה, בכל אופן הוחלט לציין באמצעות החותמות והטפסים השונים את המילים 'צה"ל' או 'מפקדת צה"ל', בליווי שם המקום - רמת הגולן, הגדה המערבית, רצועת עזה וסיני.

ההחלטה להציג מילים אלה בחותמות הדואר הולידה שורה ארוכה של מעטפות היום הראשון וחותמות אירוע, אותן הכינו בקדחתנות סוחרי הבולים, עקב ההתלהבות הגוברת באירועים אלה מצד האספנים. רובן המכריע של מעטפות אלה לא עבר בדואר וערכן כיום אפוא הוא זניח. ברם, מעטפות שאכן עברו בדואר, ובפרט מעטפות מסחריות מהסניפים השונים, נסחרות בשוק הבולאי במחירים גבוהים.

המסמך שלפנינו מהווה סקירת היערכות לקראת פתיחת שירותי הדואר ביהודה ושומרון, שחברה עם שוך הקרבות על ידי משרד הדואר עבור גורמים רלוונטיים בצה"ל.

אֵילִית - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

Ayelet - The Israeli Association for Thematic Philately

אֵילִית היא עמותה המאגדת בולאים מכל הארץ, האוספים בולים ודברי דואר על פי נושא.

* חברי אֵילִית מקבלים את פרסומי האגודה:

- << חוברת "נושאון" - יוצאת לאור ארבע פעמים בשנה. במידע בולאי על אספנות נמשית, נשאי איסוף וחומר בולאי;
- << הבטאון האלקטרוני "נושאונט" - מופץ במייל ארבע פעמים בשנה;
- << הבטאון האלקטרוני "נושאונצ'יק" - מיועד לקהל האספנים הצעיר (בגיל וברוח...). מופץ במייל 12 פעמים בשנה;
- << עיתון "שובל" של התאחדות בולאי ישראל.

* מפגשי חברים והרצאות פעם בחודש.

* מכירות פומביות לחברי האגודה בלבד.

* הדרכה וסייע מקצועי לתצוגה בתערוכות בולים בארץ ובחול.

* הזכות להנות משרותי הספרייה הבולאית העשירה של התאחדות בולאי ישראל.

ניתן לקרוא חומר נוסף באתר אֵילִית בכתובת הבאה או באמצעות QR-Code:
ranb2000.wix.com/ayelet

אגף חדש בתערוכות העולמיות

מאת: טיבי יניב

קטגוריה אחרת. כל יתר דרישות התקנון של התערוכות חלות גם על ענף הבולאות המודרנית.

באגף ה"בולאות המודרנית" ישתתפו תצוגות הכוללות פריטים בולאיים שהונפקו על ידי רשויות הדואר במרוצת עשרים השנים האחרונות. לצד זאת תהיה גמישות מסוימת בתאריכי ההנפקה, כל עוד מרבית החומר המוצג עומד בקריטריון

לסיכום

- באגף הבולאות המודרנית ניתן להציג שלוש או חמש מסגרות, וזהו ההבדל העיקרוני היחיד ביחס ליתר הקטגוריות.
- למציגים באגף הבולאות המודרנית ניתנות מדליות כמו בכל יתר האגפים, בשונה מאגפי המסגרות הבודדות או הבולאות הפתוחה, בהם מקבלים המציגים רק תעודות עם ציון רמת המדליה.
- בולאות מודרנית נשפטת על ידי השופטים המסורתיים הרגילים, שופטי תולדות הדואר או דברי בולים והיא לעולם לא תוגדר כאגף נפרד ולא יהיו לה כללים עצמאיים.
- עקב הצורך בתמציתיות רבה (בשל מגבלת המסגרות) וטווח התאריכים המוגבל (עשרים השנים האחרונות בלבד), הפיתוח והחשיבות של תצוגות בולאות מודרנית הינם מוגבלים, ובשל כך לא יזכו במדליות "זהב גדול".

האם ניתן להציג סדרת בולים שהונפקה לראשונה למשל ב-1985 אשר עדיין בשימוש, כמו בולי ישראל המופיעים בערך נקוב לפי השקל החדש שהונפקו לפני החל מ-32 שנים? התשובה היא כן. זאת מכיוון שהבולאות המודרנית אמנם שמה דגש על חומר שהונפק בערך בעשרים השנים האחרונות בלבד, אולם כל עוד רוב החומר המופיע בתצוגה תואם להגדרת עשרים השנים, ניתן להציג גם פריטים קדומים יותר, ולא יופעלו אפוא כללים קשיחים באשר לטווח הזמן המדויק.

למכירה

בולי ישראל עם שובל לא חתומים
לפי 60% מהערך הנומינלי
טל': 0031641313616, סלולרי: 8972275-8972275
מייל: d.madmoni@gmail.com

האיגוד הבינלאומי לבולאות (FIP) הכריז לאחרונה על אגף תצוגה חדש שיופיע מכאן ואילך בכל התערוכות העולמיות – אגף שעד כה היה בגדר ניסוי בלבד – בנושא "בולאות מודרנית".

מטרת האגף היא לעודד אספנים של חומר מודרני, באמצעות מתן אפשרות להתחרות עם תצוגות ברמה העולמית הגבוהה ביותר. כמו כן, הכוונה היא להדגים בפני מנהלות הדואר בעולם כי ישנה קבוצה משמעותית של בולאים אשר עוסקים באיסוף וחקר ההנפקות מן השנים האחרונות עד ימינו.

הכוונה היא לתצוגות העונות על הכללים המיוחדים (SREV) לתצוגות מסורתיות, תולדות הדואר ודברי בולים. בעתיד הקרוב ייתכן כי תורחב האפשרות גם לאגפי דואר אוויר, בולאות נושאת ובולי הכנסה.

באגף ה"בולאות המודרנית" ישתתפו תצוגות הכוללות פריטים בולאיים שהונפקו על ידי רשויות הדואר במרוצת עשרים השנים האחרונות. לצד זאת תהיה גמישות מסוימת בתאריכי ההנפקה, כל עוד מרבית החומר המוצג עומד בקריטריון. השיפוט של תצוגות בולאות מודרניות ייעשה בדיוק על פי הכללים בכל אחד משלושת מהאגפים הרגילים, לפי הניקוד הרגיל:

מראה כללי	5 נקודות
טיפול (25 נקודות) וחשיבות (5 נקודות)	30 נקודות
יידע ומחקר	35 נקודות
מצב ונדירות (על פי החלוקה הבאה):	30 נקודות
מצב החומר	10 נקודות
נדירות החומר	10 נקודות
קושי בהשגה	10 נקודות
סה"כ	100 נקודות

חלוקת הנקודות מבוססת על ההבנה כי החומר מתחום הבולאות המודרנית ראוי למחקר ובמקרים רבים קשה להשגה. כמו כן משך הזמן שחלף מאז הנפקת הפריטים אינו מהווה אינדיקציה נאותה או מדויקת לניקוד בסעיפי המראה הכללי, הטיפול או החשיבות.

מדליות FIP תוענק לתצוגות הראויות שיתמודדו באגף זה, אשר יופיעו ברשימת התוצאות הרגילה של האיגוד הבינלאומי לבולאות. מציגים שיזכו לציון של פחות מ-60 נקודות יהיו זכאים לתעודת השתתפות. בעתיד הקרוב, קבלת האוספים מן הקטגוריה של בולאות מודרנית בתערוכות עולמיות רגילות או מיוחדות של FIP תתבסס על המלצות הנציגים הלאומיים ובהתאם להחלטות הוועדות המארגנות.

המציגים רשאים לבקש שלוש או חמש מסגרות (של 16 דף) לכל תצוגה. קבלת תצוגות אלה לא תמונע קבלת תצוגות אחרות בכל

עת להתרחב

מאת: **מנחם לדור***

וב ושוב אנו שומעים מהשופטים התימאטיים בתערוכות הבולים בעולם, כי כאשר הם עומדים בפני המסגרות, אין להם די זמן לעבור על טקסט הפיתוח שהמציג השקיע בו כל כך הרבה. יש לקבל מצב זה כעובדה קיימת. לכל היותר יכולים השופטים לקבל הערכה כוללנית של הפיתוח ושל הידע התימטי של המציג. יש לזכור גם, שבמרבית המקרים ההתמחות התימאטית של השופט שונה מהנושא אותו הוא שופט או מעריך. לעתים, לאחד מהשופטים בצוות יהיה ידע מסוים בנושא התצוגה הנשפטת.

לי עצמי יש שיטה, שעובדת במקרים מסוימים: תחום האיסוף שלי הוא מחשבים ותולדות המידע. כאשר לתצוגה הנשפטת יכול להיות קשר למחשבים, אני הולך לבדוק איך שילב המציג את הנושא הזה בתוך התצוגה, וזה נותן לי מושג כלשהו על טיב הפיתוח. עד סוף המאה העשרים, את מרבית האינפורמציה שלנו יכולנו להוציא מאנציקלופדיות מודפסות. כיצד יכול האדם היה לדעת האם האנציקלופדיה טובה או לא? הוא הלך אל הערכים שהוא מתמצא בהם – כמו ערכים הקשורים במקצועו או תחביבו – וקרא את הערכים הרלוונטיים. אם התרשם לטובה, יש בסיס שהאנציקלופדיה כולה אולי טובה. אם התרשם לרעה – יש בסיס שהאנציקלופדיה כולה אינה טובה. אגב, הדבר כבר אינו נכון בהקשר של ויקיפדיה, שם כל ערך נכתב על ידי מישהו אחר ואין צוות עורכים ראשי שדואג לרמה כללית טובה.

זכור לי אוסף מגרמניה בנושא "ילדים". הלכתי לחפש מה יש בנושא מחשבים וילדים – והתאכזבתי. בשלב ה'קריטיק' שוחחתי עם המציג ושאלתי אותו על כך. הוא ענה לי שבגרמניה (באותה עת) לא היו מחשבים בגני ילדים, ובבתי הספר הם פגשו בהם לראשונה בגיל עשר בערך – בעוד בישראל כבר אז היו מחשבים בגני ילדים. שנינו הסכמנו שיש כאן סעיף שיש להרחיב אותו, כי הרי התצוגה מתייחסת לילדים בכל העולם, ולא רק בישראל.

התוצאה של 'אמירה' זו של השופטים אינה הוגנת כלפי המציג ואינה הוגנת כלפי השופט. הראשון, שהשקיע הרבה זמן במחקר ובהכנת התצוגה, נשפט מבלי שהשופטים יכולים להעמיק, להיכנס לפרטים או אפילו לקבל התרשמות על הסבריו. הדבר יכול להוביל את השופטים, במודע או שלא במודע, למסקנות שאינן נכונות תמיד, כגון "יש הרבה בולים והחומר הבולאי חלש, ומכאן גם שהפיתוח או הידע הבולאי חלש גם הוא", או "יש פסקאות ארוכות של הסבר ואין מספיק טקסט תחת כל פריט, ומכאן גם שהפיתוח או הידע הבולאי חלש גם הוא".

מצד שני, חוסר הזמן בפני המסגרות אינו הוגן גם כלפי השופט. הוא רוצה לעשות את משימתו כמיטב יכולתו, הוא רוצה לעזור למציג – אך בסופו של דבר בזמן ה'קריטיק' הוא נאלץ לומר "בתהליך השיפוט לא היה לנו מספיק זמן להיכנס לעומק התצוגה, ולכן...".

אני בטוח שהרבה שופטים תימאטיים אינם אוהבים את המצב הזה, הנובע מלוח הזמנים הכולל של חבר השופטים בתערוכה.

ישנו הבדל גדול בין 'שיעורי הבית' שהשופטים באגף המסורתי ובאגף תולדות הדואר צריכים או יכולים לעשות לפני התערוכה לבין השופטים התימאטיים. השופטים בקבוצה הראשונה מקבלים את דפי הפתיחה של התצוגות ויכולים לגשת לספריה הבולאית הפרטית שלהם או של המועדון שלהם וללמוד מה הם צפויים לראות, מה החומר הקיים ועוד כהנה וכהנה. ברוב המקרים, ההסברים בתצוגות אלו הם בעיקרם בולאיים ומתארים את הפריט (דרכי ההעברה, תעריפים, תשניות וכד').

במובן זה שופטים אלה יכולים לבוא די מוכנים לתערוכה. זה לא המצב של השופטים התימאטיים. נכון שגם הם מקבלים את דף הפתיחה והתכנית, אבל הם אינם מודעים להיקף הפיתוח וההסברים התימאטיים – המהווים כמובן מרכיבי יסוד בתצוגה התימאטית.

אני חושב שהטכנולוגיה הנוכחית יכולה לפתור בעיה זו לטובת שני הצדדים, על אף שהיא תגזול מהשופט התימאטי יותר זמן לפני התערוכה. הפתרון הוא לשלוח לשופטים עותק של התצוגה באופן כללי, יש שופט אחד על כל 10-12 תצוגות תימאטיות. אפשר להציע למציגים לשלוח כ-30-45 יום לפני התערוכה עותק של התצוגה אל הועדה המארגנת – והם יעבירו את החומר לשופטים. טכנולוגית האינטרנט הנוכחית מאפשרת זאת בקלות. השופטים התימאטיים יחלקו ביניהם את העבודה, כך שכל שופט יצטרך לקרוא בעיון 12-10 תצוגות ולעבור באופן כללי על האחרות. סביר להניח כי לראשי הצוותים תהיה יותר עבודה. בזמן השיפוט לפני המסגרות, שופט אחד יציג לחבריו במספר דקות סיכום של שיעורי הבית ומכאן יתפתח דיון הרבה יותר פורה של צוות השיפוט. מובן מאליו שהמשוב מהשופטים למציג יהיה הרבה יותר ממוקד, יותר מדויק והרבה יותר מועיל.

אסור שתהליך זה יהיה חובה – לכל מציג תהיה הזכות לנצל את התהליך המוצע, עם היתרונות והחסרונות שלו (וסיום הכנת התצוגה הרבה זמן מראש ולא בלילה האחרון...).

בטווח הקצר, אני מציע לבחון את ההצעה במספר תערוכות יבשתיות ועולמיות; שתיים-שלוש באירופה, באסיה ובאמריקה הצפונית והדרומית וכן בשתיים-שלוש תערוכות עולמיות. הדבר יאפשר לכחמישים שופטים ולכמה מאות מציגים להתנסות בתהליך וביעילותו – וכמובן להציע שינויים ושיפורים. יהיה צורך לחבר שאלון מתאים, שבו גם השופטים וגם המציגים יחוו דעתם וניתן יהיה לנתח אותו סטטיסטית.

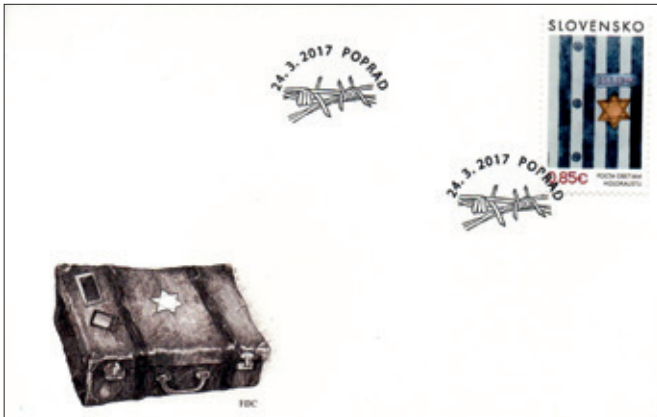
בטווח הארוך, ההצעה תדרוש שינוי בתקנוני התצוגה, אבל אם ההצעה תצמח 'מלמטה למעלה' – מהשופטים, מראשי הצוותים והוועדה התימאטית – אני מקווה שלקהילה הבולאית לא תהיה ברירה אלא לאמץ את ההצעה.

המשימה מוטלת עלינו – השופטים התימאטיים – להניע קדימה את התהליך הזה, או תהליך דומה, לטובתה של הבולאות התימאטית.

* פורסם במקור ב-TC-NEWS מטעם הוועדה התימאטית של האיגוד הבינלאומי לבולאות (FIP).

מחנות הוקרה לשואת יהדות סלובקיה

מאת: לילך גלעד

לאחר כיבוש סלובקיה על ידי הגרמנים התבצע גל נוסף של טרנספורטים בין התאריכים 30 בספטמבר 1944 ועד 31 במרץ 1945 ובמהלכו נשלחו ממחנה העבודה סרד 13,500 יהודים לאושוויץ, ראוונסבריק, ברגן-בלזן, זקסנהאוזן וטרזיינשטט. את הבול עיצבו סטודנטים מבית הספר לאמנות שימושית בברטיסלבה על פי פריטים המוצגים במוזיאון אושוויץ-בירקנאו.

ביום השואה, באופן סימבולי הופתעתי לגלות בתיבת המכתבים שלי מעטפה מבן משפחה העובד בשגרירות ישראל בברטיסלבה שבסלובקיה, ומה רבה ההתרגשות לפתוח את המעטפה ולחשוף את הבול המיוחד ומעטפת היום הראשון שהיו בתוכו.

ב־24 במרץ 2017 הנפיקו רשויות הדואר בסלובקיה בול זיכרון המנציח את הטרנספורט הראשון של היהודים מסלובקיה למחנה המוות אושוויץ.

ב־25 במרץ 1942 יצא מתחנת הרכבת בעיר פופרד בסלובקיה השילוח הראשון לאושוויץ שכלל 1,000 נערות ונשים לא נשואות, מהן שרדה רק אחת. זאת הייתה תחילתו של גל הגירוש הראשון שנמשך עד אוקטובר ובמהלכו 57 רכבות נשאו אל מותם 57,628 יהודים.

רשויות המדינה יזמו, תכננו וביצעו הלכה למעשה את הגירוש. יהודי סלובקיה התבקשו להגיע למקומות ריכוז שהיו ממוקמים במחוזות שונים במדינה ושם נאמר להם שהם עומדים להישלח למחנות עבודה בעבור הרייך השלישי. רוב השילוחים (38) בשנת 1942 היו מיועדים לגטאות באזור לובלין, שם פעלו ארבע מחנות השמדה: טרבלינקה, בלז'ץ, סוביבור ומאידנק שבהם מצאו את מותם רוב יהודי סלובקיה אשר לא היו כשירים לעבודה. 19 רכבות נשלחו ישירות למחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו.

רומנו בית מכירות בולים בע"מ

מכירות פומביות של: בולים, מעטפות, גלויות, אוטוגרפים, שטרות ומטבעות ישראל והעולם, יודאיקה ושואה. יבואן בלעדי לאביזרי ואלבומי "LINDNER" גרמניה

כתובתינו: דיזינגוף סנטר, תל אביב קומה 2 חנות מס': B-245
 ת.ד. 23274 תל אביב, מיקוד: 61231
 שעות פתיחה: א-ה: 9:30-19:00, ו': 9:30-15:00
 Website: www.romanoauctions.com
 Email: Romanostamps@gmail.com
 טלפון: 03-5250119
 טלפון/פקס: 03- 5282790

הנפקות בנושא יודאיקה מטעם מדינות חבר העמים: סיכום שנתי (חלק שני)

מאת: בוריס וולודרסקי

הוקדשה לדמותו של **יעקב גריגורייביץ' קרייזר** (1905-1969) – הגנרל היהודי בעל הדרגה הבכירה ביותר בצבא הסובייטי – ובעל עיטור הגבורה הגבוה ביותר בברית המועצות.

בעיר המרוחקת מערי התרבות הגדולות של ברית המועצות, הצליח נחום אורלוב להגיע להישגים נאותים ולרמה גבוהה בפיתוח האמנות התיאטרלית באזור. בין הישגיו ניתן למנות ייסוד להקת שחקנים מקצועיים, שחלקם עוטרו בפרסים בינלאומיים

קרייזר נולד בשנת 1905 בעיר וורונז' שבדרום-מערב רוסיה, ולאחר שסיים את חוק לימודיו ב־1923 התנדב לצבא האדום והתקבל לבית הספר לקצינים של חיל הרגלים במוסקבה, לאחריו החל לשרת בתפקידי פיקוד שונים. בשנת 1941, חודשים ספורים טרם פלישת הגרמנים לברית המועצות במסגרת מבצע ברברוסה, מונה קרייזר למפקד דיביזיית הרובאים הממוענת הראשונה של מוסקבה.

לאחר פלישתם של כשלושה מיליון חיילי מדינות הציר במסגרת מבצע ברברוסה ב־22 ביוני, עיכבה הדיביזיה שבפיקודו של קרייזר בתחילת יולי את התקדמות ארמיית הפאנצר השנייה המשוריינת, בפיקודו של הגנרל הגרמני הידוע היינץ גודריאן, למשך 12 יום. הודות ללחימה העיקשת של הדיביזיה עלה בידו של הצבא האדום להזעיק תגבורת ולייצב קו הגנה. התקפותיה הנועזות של הדיביזיה הביאו לאבדות קשות מצד האויב, לרבות השתלטות על כמאה טנקים גרמניים, תריסר מטוסי קרב וציוד צבאי רב.

כחלק מניסיונותיהם למנוע את הצלחת הדיביזיה, פעלו הגרמנים להתסיס את חייליו של קרייזר ולהמריד אותם על מפקדם, באמצעות

נת 2016 הייתה גדושה בהנפקות בנושא יודאיקה מטעם חלק ממדינות ברית המועצות לשעבר. מאמר זה חותם את סיקור הנפקות היודאיקה שראו אור במהלך 2016 במדינות אלה, אשר הופיע בגיליון הקודם של 'שבל' (עמודים 23-25).

רוסיה

במעטפת הדפס מאוירת שהנפיק הדואר הרוסי בינואר 2016 מופיע אחד מתיאטראות העיר צ'ליאבינסק, הידועה כמשכנם של מספר תיאטראות פופולריים, ומתחתיו שמו המלא: "תיאטרון הדרמה האקדמי על שם נחום אורלוב".

התיאטרון קרוי על שמו של היהודי **יוריביץ' (נחום) אורלוב** (1924-2003), שהיה מחנך, במאי בתיאטרון, פעיל במוסד אמנות התיאטרון של הרפובליקה, אזרח כבוד של העיר צ'ליאבינסק ובעל תואר 'האומן העממי של רוסיה'. אורלוב סיים את לימודיו במכון לאמנות תיאטרלית בקייב בשנת 1949, ולאחר מכן עבד בתיאטראות באודסה וקאזאן. משנת 1973 ועד מותו ב־2003 שימש כבמאי הראשי של תיאטרון הדרמה בעיר צ'ליאבינסק. בעיר המרוחקת מערי התרבות הגדולות של ברית המועצות, הצליח אורלוב להגיע להישגים נאותים ולרמה גבוהה בפיתוחה של האמנות התיאטרלית באזור. בין הישגיו ניתן למנות ייסוד של להקת שחקנים מקצועיים שחלקם עוטרו בפרסים בינלאומיים.

אורלוב פיתח סגנונות וז'אנרים חדשים ומודרניים, והודות למרצו ומסירותו, זכה התיאטרון במספר פרסים בינלאומיים. בשנת 2001 הוענק לו פרס מיוחד מטעם ממשלת רוסיה עבור תרומתו והישגיו. לאחר מותו מונה למשרת הבמאי הראשי של התיאטרון בין השנים 2004-2008 יהודי בשם ולדימיר ליבוביץ' גורפינקל.

מעטפת הדפס מאוירת שהופיעה ברוסיה ב־24 בנובמבר 2016

בגיל 13 פרסם בעיתון לילדים שיר בשפה היידיש. ב־1932 עבר לגור אצל אחיו במוסקבה, תחילה עבד כחשמלאי בשעות היום, ובערב שיחק בתיאטרות עממיים. למן שנת 1935 החל לשחק במוסקבה בתיאטרות מקצועיים.

עם פלישת הגרמנים לברית המועצות ב־1941 התגייס בהתנדבות לחזית המלחמה. תחילה נשלח לקורס מזורז של בית הספר לקצינים של חיל ההנדסה, ולאחר סיומו שירת בתפקיד ראש שירות ההנדסה של חטיבת הרובאים. בתקופה זאת נפצע גראט קשות ברגלו, ועבר בעקבות זאת אחד עשר ניתוחים. כתוצאה מהפציעה נותרה רגלו קצרה בכשמונה ס"מ ביחס לרגלו השנייה.

עם שחרורו מהצבא חזר גראט לשחק בתיאטרות במוסקבה, ובמקביל החל להופיע בקולנוע כמדובב. זמן רב שימש בתפקידים מאחורי הקלעים. בין השנים 1962-1966 הנחה תכנית טלוויזיה בנושא חדשות הקולנוע. כשחקן קולנוע זכה לאהבת הקהל הרוסי, ואף זכה בתואר 'האומן העממי של ברית המועצות'.

אוקראינה

ב־29 בספטמבר 2016 הונפק באוקראינה בול לציון 75 שנים לטבח ההמוני שערכו הנאצים, בסיועה של משטרת אוקראינה, בבאבי יאר שבקייב. ברצח זה מצאו את מותם כ־50,000 מיהודי קייב והסביבה, לצד כ־120,000 אזרחים נוספים שנטבחו בגיא ההריגה, ביניהם שבויי מלחמה סובייטיים וצוענים.

עלונים שפוזרו מן האוויר, בהם נאמר: "מדוע אתם נשמעים ליהודי הזה, יענקל, קומו והשתחררו מהאיש ומבני עמו שהם אויבי האנושות". על קרב זה, במהלכו הוא אף נפצע, היה קרייזר הראשון לקבל מבין מפקדי הדיביזיות וקציני זרוע היבשה את מדליית 'גיבור ברית המועצות' – אות ההצטיינות הרם ביותר של ברית המועצות. באוגוסט 1941 מונה קרייזר למפקד הארמיה השלישית, חרף היעדר ניסיונו בתפקיד מסוג זה. לאחר קורס מפקדים מזורז באקדמיה הצבאית של המטה הכללי, מונה למפקד הארמיה השלישית אשר נטלה חלק בכיתור הכוחות הגרמנים בסטלינגרד. למן אוגוסט 1943 ועד תום מלחמת העולם השנייה פיקד על הארמיה ה־51, שהשתתפה בשחרור אוקראינה המזרחית, בלארוס, חצי האי קרים והמדינות הבלטיות.

קרייזר היה פעיל בוועד היהודי האנטי־פשיסטי, אשר הוקם באוגוסט 1941 בחסות השלטונות במגמה להסתייע ביהודים לצרכי תעמולה ולגיוס תמיכה בברית המועצות ומחוצה לה. בשנים שלאחר הקמת הוועד בחרו מנהיגיו לנקוט בשינוי הקו המדיני ולחרוג מעבר למנדט שניתן לו על ידי השלטונות, והוועד שימש דה־פקטו מסגרת לשיקום יהודים, הנצחת השואה ובלימת אנטישמיות. דו"ח הוועד משנת 1946, אשר המליץ ליישב יהודים בחצי האי האיברי, סימל בעיני השלטונות כי הוועד סטה מתפקידו וראשיו הוצאו להורג. אולם קרייזר לא נאסר, בשל תפקידו ההכרחי בצבא האדום.

לאחר המלחמה מילא קרייזר תפקידי פיקוד ומטה שונים, היה מפקד מחוזות צבאיים בסיביר ובאזור המזרח הרחוק של ברית המועצות וב־1962 הועלה לדרגת גנרל ארמיה – המקבילה לדרגה של גנרל בעל ארבעה כוכבים בצבא ארצות הברית – והיה ליהודי היחידי שטיפס למעלה דרגה זאת. המעטפה שהופיעה לזכרו מצטרפת למעטפה נוספת שהונפקה להנצחתו ב־1977, כשמונה שנים לאחר פטירתו.

לרגל ציון מאה שנים להולדתו של זינובי יפיומוביץ' גרדט (1916-1996), שחקן קולנוע ותיאטרון מפורסם בברית המועצות, הנפיק שירות הדואר של רוסיה גלוית הדפס עם בול לזכרו.

גראט נולד כזלמן אפרויימוביץ' חרפיונוביץ' בסבז' שבתחום פסקוב ברוסיה. אביו שהיה דתי שלח אותו ללמוד בבית ספר יהודי.

בול באבי יאר ממחיש במאפייניו העיצוביים את המאורע הטרגי. בול זה, שצבעיו השולטים הם אדום, שחור ואפור, מורכב מסמלים יהודיים של מגן דוד ומנורה, לצד גדר תיל ואדמה המייצגים את גיא ההריגה. במרכז הבול מופיע הכיתוב "הטרגדיה של באבי יאר – כאבה של אדמת אוקראינה", ובחלקו העליון נכתב "75 שנים", באותיות נוטפות דם. בול זה מצטרף לבול נוסף לציון הטבח בבאבי יאר שהופיע באוקראינה לפני חמש שנים, לציון 70 שנים לרצח ההמוני.

כחלק מניסיונותיהם למנוע את הצלחת הדיביזיה, פעלו הגרמנים להמריד את חייליו של קרייזר על מפקדם, באמצעות עלונים שפוזרו מן האוויר, בהם נאמר: "מדוע אתם נשמעים ליהודי הזה, יענקל, קומו והשתחררו מהאיש ומבני עמו שהם אויבי האנושות". על קרב זה קיבל קרייזר את אות ההצטיינות הרם ביותר של ברית המועצות

בבול הימני העליון (ובכיוון השעון), מופיעה דמותו של חייל יהודי בשעת עבודתו, מקצוע שהיה נפוץ במיוחד בקרב יהודי אוקראינה; בול נוסף מציג את בית הכנסת בעיר ז'ולקבה שבמחוז לבוב באוקראינה, אשר נוסד בשנת 1698. העיר ז'ולקבה הייתה מרכז חשוב של חינוך יהודי, והודות לנוכחותם הגוברת של יהודי העיר (טרם מלחמת העולם השנייה התגוררו בעיר כ-4,400 יהודים מתוך כ-7,800 תושבים, למעלה ממחצית האוכלוסייה), התקיימו בה חיים יהודיים ענפים; הבול שלאחריו מוקדש לתפילת ראש השנה, ובו ניתן לראות יהודים מתגודדים בבית הכנסת, טליתות עוטפות אותם, בשעת התקיעה בשופר, וספר התורה פתוח בפניהם; בבול הרביעי מתואר זוג צעיר רוקד 'פריילעכס' – שמו של ריקוד צוהל ועליו שהיה פופולרי בקרב יהודי מזרח אירופה בשעת שמחה וחתונות, שמקורו במילה היידיית 'שמחה'.

סדרת הבולים הונפקה בליווי מעטפת יום ראשון צבעונית עם סצנות מחיי היהודים. הבולים הונפקו בתפוצה של 130,000 עותקים לכל בול, בארבעה גיליונות שונים המכילים תריסר בולים כל אחד, עם שוליים מרהיבים המציגים איורים מההווה היהודי.

גיליון שלם של בול בית הכנסת בעיר ז'ולקבה ומצדדיו השוליים המאזינים של יתר הגיליונות. בארבעת גיליונות אלה מופיעים עיטורים זהים בצד השמאלי, ואילו בצד הימני ישנם עיטורים הייחודיים לכל אחד מן הגיליונות

הבול הופיע בגיליונות בני שמונה בולים, כאשר ברקע מופיעה המודעה הידועה לשמצה שהופצה ב-28 בספטמבר 1941, בה נכתבה ההנחיה "על כל היהודונים המתגוררים בקייב וסביבותיה להתייצב בשעה 8:00 בבוקר יום שני 29 בספטמבר 1941 בפירת הרחובות מלניקובסקי ודוחטורוב (על יד בית הקברות). עליהם לקחת עמם מסמכים, כסף, חפצי ערך, בגדים חמים, לבוש תחתון וכדומה. כל יהודון שלא יבצע הוראה זאת וימצא במקום אחר כלשהו יירה. כל אזרח שייכנס לדירות שפוגו על ידי היהודונים ויגנוב רכוש יירה...". בחלקו העליון של הגיליון מופיעים כיתובים ברוסית המשולבים במילים "באבי יאר" בעברית וכן בפסוק "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה", הלכות מסיפור קין והבל מספר בראשית, אשר מקבל במקרה זה משמעות חדשה. במסגרת סדרת בולים מן המניין בהנפקת הדואר האוקראיני, המוקדשת למיעוטים הלאומיים באוקראינה, הופיעו ב-27 באוגוסט 2016 ארבעה בולים ססגוניים המוקדשים להווייתם התרבותית של יהודי המדינה.

תולדותיה של הקהילה היהודית באוקראינה הינה רבת שנים, כאשר קייב בירת אוקראינה מאזכרת כבר בגניזה הקהירית, במכתב של סוחרים יהודיים מן המאה התשיעית לסה"נ. בשלהי המאה התשע-עשרה ובתחילת המאה העשרים הייתה הקהילה היהודית במדינה מהגדולות במזרח אירופה. היא נודעה בעולם הודות למסורת הרוחנית והתרבותית הייחודית שהתהוותה בה, כאשר בעירות היהודיות הקטנות – המכונות "שטעטלעך" – נשמר אורח החיים היהודי הייחודי. יהדות אוקראינה ידעה על בשרה פרעות קשות במרוצת ההיסטוריה, ביניהן גזירות ת"ח ות"ט שנחקקו בשנת 1648 בימי המרד שיזם בוגדן חמלניצקי בפולנים, במהלכן נרצחו על פי ההערכות כחצי מיליון יהודים וקהילות רבות הושמדו. בשנות שואת יהודי אירופה נספו רבים מהאוכלוסייה היהודית שמנתה ערב מלחמת העולם השנייה כ-2,400,000 תושבים. כ-900,000 מהם הושמדו על אדמת אוקראינה, וגופותיהם רוכזו בבורות על ידי יחידות האס-אס ומשתפי פעולה בני העם האוקראיני.

מהפכות עם שיניים

בולי מהפכות והפיכות ששינו את פניהן של המדינות בהן אירעו

מאת: ד"ר אלחנן ברלב

הפיכות של זוטרים

במרוצת ההיסטוריה התחוללו הפיכות צבאיות שצמחו מתוך דרגות הפיקוד הזוטר, קצינים זוטרים ולעתים אף חיילים, שהשתלטו על מוסדות המדינה, ולרוב הרגו את מתנגדיהם באכזריות. דוגמא בולטת מהעת העתיקה היא הפיכתו של גיגס בממלכת לידיה שביוון הקדומה בשנת 716 לפסה"ג. גיגס, שומר ראשו של המלך קנדלוס, רקם קשרים עם אשת המלך ורצח אותו כדי לרשת את כתר המלוכה. דוגמא מהעת מודרנית היא הפיכתו של הסמל סמואל דו (Samuel Doe), שתפס את השלטון בליבריה ב־12 אפריל 1980. אף על פי שדו תפס את השלטון כבר בשנת 1980, דמותו הופיעה בבולים רק לאחר שלוש שנים. לרגל 'יום הגאולה' שחל באפריל 1983 – מאורע לציון שלוש שנים להפיכה – הונפקה סדרה בת שישה בולים עם דמויותיהם של מפקדי הצבא ובכללם דו, כולם בלבוש צבאי, עונדים את דרגתם הצבאית. במקום דרגות הסמל שהיו לו בהיותו חייל, התנוססו עתה על דש חולצתו של דו ועל כובעו דרגות גנרל בעל חמישה כוכבים, ובתחתית הבול הופיע התואר "המפקד העליון".

מבין ששת בולי הסדרה, הבול המציג את דמותו של דו הונצח אף בגיליונית זיכרון, המוצגת להלן. דו נרצח באכזריות על ידי מתנגדיו בשנת 1990. העובדה שהתמהמה בהנפקת בולים עם דמותו עשויה, ככל הנראה, לרמז כי דו היה ער לכך שהשעה לא הייתה מספקת להצגת דמותו בבולים והוא המתין לתקופה בה יצבור פופולאריות בציבור.

15

ביולי 2016. הפיכה צבאית פתאומית מאיימת להשתלט על השלטון בתורכיה, וכבר מוצגים ברשתות התקשורת העולמית צילומים של חסימת גשרי הבוספורוס על ידי כוחות של מורדים חמושים. לאחר זמן מועט הסתבר שזוהי הפיכת־נפל, שהעצימה את כוחו של השליט התורכי הדתי טאיפ רג'יפ ארדואן. מסתבר שהפיכות צבאיות אינן רק נחלתן של מדינות דרום אמריקה ולא אירעו רק בעבר הרחוק – הן ממש לידנו ובעת הזאת.

הפיכה מוצלחת יותר בתורכיה אירעה 57 שנים לפני־כן. ב־27 במאי 1960 החליטו מפקדי הצבא, האמון על שמירת הדמוקרטיה במדינה בהתאם לחוקה, שמפלגת השלטון מעוותת את החוקה ומושכת את תורכיה לכיוון דתי־קיצוני. בעקבות זאת נטל הצבא את השלטון, במה שמכונה "הפיכה דמוקרטית".

במלאת שנה להפיכה הנפיקה תורכיה סדרת בולים. בבול שלפנינו, הלקוח מאותה הסדרה, מופיעה דמותו של מייסד תורכיה המודרנית, כאמל אטאטורק, מצביע לעבר הקדמה – אשר באה לידי ביטוי במפעלי תעשייה, במטוסים ובסמל האטום. בשביל המוביל אל הקדמה עוברים שני גברים שני צעירים, ביניהם חבוקה אישה צעירה. ברקע מופיע תאריך ההפיכה – 27 במאי. בול זה מדגים כיצד נעשה שימוש בבולי הדואר ל'שיווק' הפיכות פוליטיות.

במאמר זה נתמקד בביטוי הבולאי של מהפכות פוליטיות שעמדו במבחן ההיסטוריה וצלחו. בהקשר הבולאי יש להעלות שתי שאלות: כיצד נתפסות הפיכות־עבר מוצלחות בראיה רטרוספקטיבית וכיצד מציגים בזמן אמת מהפכנים את ההפיכות שבראשן עמדו באמצעות הבולים?

ראשית נבחין בין הפיכה למהפכה. בעוד הפיכה היא השתלטות צבאית על מוקדי השלטון, מהפכה היא השתלטות של כוחות אזרחיים על השלטון במדינה. נמנה תחילה סוגים שונים של הפיכות והשתקפותן בהיבט הבולאי.

הפיכות של וטו

לראות ב"מצעד של רומא" בראשות בניטו מוסוליני באוקטובר 1922. הבול הבא הונפק באיטליה בשנת 1932, במלאת עשור להפיכתו של מוסוליני. הבול מדגים כיצד בשעה שהפיכה זאת – על אף היותה הפיכה ללא מרחץ דמים – הובילה למשטר רודני שהתבסס על עריצות וריכוזיות שלטונית, תוך התערבות ממשלתית אגרסיבית בכל תחומי החיים, מציגים בולי הדואר חיים נורמליים וטבעיים.

האיור שנבחר לעטר את הבול – אם המרדימה את בנה – נועד להציג את דאגתו של השלטון לתושבים. מעבר לכך, הבול מייצג את האידיאולוגיה של המשטר הפשיסטי ביחס לאישה ותפקידה. המשטר האיטלקי הציג את הנשים כעקרות בית שתפקידן לקחת חלק בטיפוח הדור הצעיר של איטליה ולשמש כ"אמהות של הגזע". כחלק מטיפוח ערכים אלה, עודדו השלטונות נשים צעירות להינשא ולהיות אימהות, תוך סיפוק סיוע פיזי והסברתי לילודות. מאז תפיסתו של מוסוליני באפריל 1945 והוצאתו להורג, נמחקו באיטליה כל האזכורים לתקופת שלטונו, גם במישור הבולאי.

הפיכות של שליטים

הפיכות לא חייבות להיות רק נגד השלטון, אלא אף בחסות השליט עצמו. במקרים שונים נעשו הפיכות על ידי השליט המכהן, אשר נטל לעצמו סמכויות שלא היו כתובות בחוקת המדינה, וכך ביצע הפיכה חוקתית והרחיב את סמכויותיו. הדוגמה הידועה ביותר בהיסטוריה היא של נפוליאון בונפרטה, אשר ביצע הפיכה בצרפת בשנת 1804 ונטל לידייו את כל סמכויות השלטון.

כך היה עם גוסטב השלישי מלך שבדיה, שנטל לעצמו סמכויות מוחלטות בשנת 1772. הבול שלפנינו מדגים תפיסה רטרופקטיבית של הפיכה של שליט: בבול מוצג המלך השבדי הצעיר גוסטב השלישי בטקס המלכתו, בבול שבדי משנת 1991. אף על פי שיזם הפיכה במזימה, ולמרות השינויים החוקתיים השנויים במחלוקת שהוביל, השינויים התקציביים שעוררו בזמנו זעם והמלחמה עם רוסיה שהזיקה יותר משהועילה, נחקק גוסטב בתודעת השוודים כדמות שקידמה את התרבות השוודית.

מרבית ההפיכות הן פרי יוזמתם של קצינים בכירים, לרוב גנרלים. כזו הייתה ההפיכה הקדומה ביותר הידועה לנו. זמרי, שר הצבא של ישראל, רצח את המלך אֶלֶה וימינה עצמו למלך בשנת 876 לפנה"ס בקירוב. לאחר זמן קצר הוא התאבד כדי לא ליפול בשבי בידי שר צבאו המורד בו, עומרי. לאורך ההיסטוריה נרשמו הפיכות צבאיות רבות שבוצעו על ידי קצינים בכירים, בכל חלקי הגלובוס, ומנהיגים רבים שהותירו את חותמם על ההיסטוריה האנושית – כדוגמת יוליוס קיסר, קטרינה הגדולה, מוחמד נאג'ב (שהוחלף ב־1954 על ידי הקולונל עבד אל־נאסר) – עלו לגדולה בעקבות הפיכות צבאיות נועזות שיזמו. דמותו של יוליוס קיסר, מגדולי האישים של רומא, אשר חצה

בהקשר הבולאי של מהפכות והפיכות יש להעלות שתי שאלות: כיצד נתפסות הפיכות-עבר מוצלחות בראיה רטרופקטיבית וכיצד מהפכנים מציגים בזמן אמת את ההפיכות שבראשן עמדו באמצעות הבולים?

את נהר הרוביקון בשנת 49 לפנה"ס כדי למרוד בשלטון ולהתמנות לשליט רומא, זכתה להנצחה בבול איטלקי משנת 1929, שהונפק לאחר השתלטות הפאשיסטים על איטליה. הבול מסמל כיצד היותה דמותו המורדת של יוליוס קיסר מקור השראה להפיכה הפאשיסטית באיטליה. מאז לא הונפק בול עם דמותו באיטליה, אולי בשל הרתיעה מהשלטון הפשיסטי בראשות בניטו מוסוליני, אשר ניכס את דמותו של יוליוס קיסר. בשונה מהרתיעה שחשים האיטלקים, במצרים נחשב המהפכן אל־נאסר לאליל ההמונים ומידי שנה מונפק בול המפאר את ההפיכה שביגנה התמנה לנשיא מצרים.

בול איטלקי מתקופת מוסוליני עם דמותו של יוליוס קיסר (מימין) ובול עם דמותו של עבד אל־נאסר משנת 2012. אף על פי שבולי איטליה – מקומה הגאוגרפי ההיסטורי של האימפריה הרומית – מציגים דמויות רבות מהאימפריה הרומית, כחלק מהזהות האיטלקית וזיקת האיטלקים לרומא, דמותו של יוליוס קיסר לא הופיעה פעם נוספת על בולי איטליה בשל היותו סמל של התנועה הפשיסטית

הפיכות ללא שפיכות דם

ספרי ההיסטוריה כוללים הפיכות שונות שלא היו עקובות מדם. הפיכות מסוג זה נובעות בעיקר בשל החשש מאלימות מצד השלטון הנוכחי ומכיוון שבמקרים רבים זכו המורדים לגיבוי ותמיכה גורפת מהציבור ללא צורך בהפעלת כוח צבאי. הפיכה בולטת מסוג זה ניתן

אוזן ורול (Ozan Varol), ישנן הפיכות שבהן הצבא תופס את השלטון כאשר המדינה מצויה במצב כאוטי, כדי לאפשר לכוחות אזרחיים לקיים בחירות כעבור שנה או שנתיים.

בין המהפכות מסוג זה מונה ורול את המהפכה בפורטוגל בשנת 1974 (לאחר מותו של הרודן סלאזר) והמהפכה במצרים בשנת 2011 (בתגובה למהומות כיכר א-תחריר כנגד משטרו של חוסני מובארק). הצבא הפורטוגלי נישא על כפי העם בעת ביצוע ההפיכה ב-25 באפריל 1974, לאחר שנות הדיכוי הארוכות של הדיקטטור אלברטו סלאזר. עניין זה בא לידי ביטוי מוחשי בבול הבא (מצד ימין), המציג יונת שלום על רקע הדגל הפורטוגלי, סמל הלאומיות הנשמרת בחסותו של הצבא. בבול אין זכר לנוכחותו של הצבא בשלטון, ומתחת ליונה מופיע הכיתוב "תנועת 25 באפריל 1974", כאילו זו תנועה אזרחית. ההפיכה שהתרחשה ב-25 בינואר 2011 במצרים מוצגת בבול הבא (מצד שמאל). בבול זה ניתן לראות את ההמונים בכיכר תחריר בקהיר מניפים את דגל המדינה, בדרכם להדחתו של הנשיא חוסני מובארק.

מהפכות בבולים

בנוסף להפיכות, בהן משתלט הצבא על מוקדי השלטון במדינה, ידועים מקרים של מהפכות - כלומר מרידה של אזרחים, לרוב ממעמדות מדוכאים, בסדר החברתי הכולל במדינה, שנועדה ליצור סדר חדש באמצעות השתלטות על השלטון. חלק מהמהפכות היו פרי יוזמתם של אנשי אוליגרכיה מפלגתית או מעמדית, וחלקן נוצרו מתוך פשוטי העם. בין המהפכות ניתן למנות את הסוגים הבאים.

מהפכות אנרכיסטיות

נדמה כי בין המהפכות שהתחוללו בעבר, המהפכה המפורסמת ביותר היא המהפכה הצרפתית, שבה מרדו שכבות הפועלים במלוכה. המהפכה הצרפתית התרחשה ביולי 1789 ושינתה את פניה של ההיסטוריה באירופה, ואף סללה את הדרך לזכויות האדם כפי שאנו מכירים כיום, אשר לא היו תקפות אז כלל. הבול שלפנינו הונפק בשנת 1971 ומציג את הקרב הידוע ביותר של המהפכה הצרפתית - כיבוש הכלא המרכזי בפריז, שכונה "הבסטייליה" ב-14 ביולי 1789. למעשה, רוב הבולים הצרפתיים העוסקים באותה מהפכה מתמקדים בערכים שהנחו את המהפכנים - חרות, שוויון ואחווה - אשר הותירו חותם עמוק על דפוסי השלטון בכל רחבי העולם.

גוסטב היה בעצמו סופר ומסאי מחונן, מחזאי ושומר תרבות אשר זכה לתשבחות בקרב פילוסופים צרפתיים בני זמנו, והוא ייסד מוסדות תרבותיים מובילים כמו האופרה השוודית והאקדמיה המלכותית השוודית. פעולותיו לביסוס התרבות השוודית עיצבו את זכרונו בתרבות המקומית והשכיחו מהעם את דרכו הכוחנית להשיג שליטה מוחלטת על כל מוסדות המדינה, והוא השתרש בפנתיאון השוודי כמלך שהוביל לפיתוח האמנויות בארצו, כפי שמדגים הבול.

הפיכה דתית

ישנם מקרים בהם מרד אדם בעל עמדה דתית בכירה בשליט בעל דת אחרת והפך לשליט בעצמו. כך היה בימיה של מרי מלכת הסקוטים הקתולית, שמרדו בה פרוטסטנטים ביולי 1567, וכפו עליה לוותר על כס המלוכה לטובת בנה התינוק שנולד לא מכבר, שהפך למלך ג'יימס השישי.

דמותו של יוליוס קיסר, מגדולי האישים של רומא, הונצחה בבול איטלקי משנת 1929, שהונפק לאחר השתלטות הפאשיסטים על איטליה. דמותו המורדת שימשה מקור השראה להפיכה הפאשיסטית באיטליה. מאז לא הונפק בול עם דמותו באיטליה, אולי בשל הרתיעה משלטונו של מוסוליני

ג'יימס מלך בסקוטלנד 48 שנים, עד מותו בשנת 1625, והיה המלך הראשון בהיסטוריה ששלט בו זמנית על אנגליה, סקוטלנד ואירלנד. למרות הנסיבות הטרגיות בהן הומלך ג'יימס - שהחליף את אמו בעודה בגלות באנגליה במשך 19 שנים, שבסופן הוצאה להורג בעריפת ראש - הבריטים לא נטרו לו על כך, ובסדרה שהנפיק הדואר הבריטי בשנת 2010, שנושאה בית המלוכה של שושלת סטיוארט, הוקדש בול למלך ג'יימס.

הפיכה דמוקרטית

על פניו, המונח 'הפיכה דמוקרטית' הוא דבר והיפוכו, שכן למעשה אין צורך לערוך הפיכות צבאיות במשטרים הנשענים על בחירה חופשית של האזרחים, אלא במשטרים דיקטטוריים. בפועל, הפיכות אלה נעשות בידי הצבא במדינות שאינן דמוקרטיות מובהקות. לפי

מהפכות קומוניסטיות

במרוצת ההיסטוריה התחוללו מספר מהפכות עממיות שהתבססו על הרעיון הקומוניסטי. בשונה ממהפכות אנרכיסטיות, מהפכות אלה היו ממוקדות בסדר חדש שנועד לאחד לכאורה בין המעמדות במדינה, ולא רק להשיג שוויון פוליטי עבור המדוכאים. בין המהפכות הידועות מסוג זה ניתן למנות את המהפכה ביוגוסלביה בהנהגתו של טיטו כנגד הנאצים והקרוואטים ששיתפו עמם פעולה ב־1943 והמהפכה הקומוניסטית בקוריאה בשנת 1948, אשר הולידה את קוריאה הצפונית.

העובדה שסמואל דו התמהמה בהנפקת בולים עם דמותו עשויה, ככל הנראה, לרמז כי הוא היה ער לכך שהשעה לא הייתה מספקת להצגת דמותו בבולים והוא המתין לתקופה בה יצבור פופולאריות בציבור

לאחרונה התבררנו על מותו של פידל קסטרו, מנהיג קובה בין השנים 1959-2008 ואחד המדינאים הבולטים במחצית השנייה של המאה העשרים. קסטרו התמנה לראשות ממשלת קובה בינואר 1959 (ובשנת 1976 החל לשמש כנשיא מועצת המדינה ומועצת השרים), לאחר שהמהפכה הקובנית בהנהגתו נחלה ניצחון. ההפיכה בקובה מונצחת מידי שנה בקביעות במדינה. למרות שקובה היא מדינה ענייה ותושביה חיים במצוקה, נחשבת ההפיכה בקרב המקומיים כהצלחה, בעיקר לאור העובדה שהיא החליפה שלטון אשר נתמך על ידי האמריקנים השנואים. הבול הבא הונפק בשנת 1960, שנה לאחר המהפכה, ומציג תיאור ויזואלי של אחד הקרבות שהתחוללו באי על ידי המורדים.

התיאורים הציוריים ביותר של מהפכות קומוניסטיות מופיעים על בולים שהנפיקה רוסיה, שם החלו המהפכות מסוג זה. המהפכה הקומוניסטית הראשונה, ואף המשפיעה ביותר, התחוללה ברוסיה באוקטובר 1917, וידועה כ"מהפכת אוקטובר" או "המהפכה הבולשביקית". מהפכה זאת הביאה להקמת השלטון הקומוניסטי בברית המועצות, אשר התקיים במשך למעלה משבעה עשורים עד נפילת מסך הברזל בשנת 1991. בשנת 1921, לאחר שהקומוניסטים ניצחו במלחמת האזרחים שהחלה זמן מועט לאחר מהפכת אוקטובר, הם הנפיקו בול המציג את אויבי המהפכה כדרקון מובס.

מהפכה אנרכיסטית אחרת התחוללה במקסיקו בין השנים 1910-1921, וגיבוריה היו אמיליאנו ספאטה (Zapata) ופנצ'ו וייה (Villa). המהפכה נוצרה על רקע שלטונו המתיש של פורפיריו דיאס (Díaz), שנבחר לנשיאות מקסיקו שבע פעמים ברציפות ושימש בתפקיד במשך 34 שנים. דיאס נקט במדיניות של יד ברזל וענישה מחמירה לצד התנהלות כלכלית שלא היטיבה עם שכבות הביניים באוכלוסייה.

לאחר שהכריז בשנת 1908 כי לא יתמודד יותר לנשיאות, הרגישו תושבים רבים כי אבן נגולה מליבם וכי העתיד צופן בחובו אפשרויות חדשות. אולם משחזר בו מהצהרותיו ובוחר להתמודד בפעם השמינית, חשו האזרחים שאין מנוס אלא לרקום סביבו מהפכה. בשנת 1917 השיגה המהפכה את שינוי החוקה, ומיד לאחריה, עלה לשלטון בשנת 1920 מנהיג שערק מהממשל לכוחות המורדים – אלווארו אוברגון (Obregón) – אשר שימש כנשיא מקסיקו עד 1924.

גיליונית המזכרת הבלתי מנוקבת הבאה הונפקה במקסיקו בשנת 2010. הגיליונית מציגה את המורדים בשלטון המדכא במקסיקו, פנצ'ו וייה (מלפנים) ואמיליאנו ספאטה. מקסיקו למודת המהפכות רואה ברומנטיות את שני גיבורי המהפכה, שנרצחו במהלכה.

סיכום

מה ניתן ללמוד מהביטויים הבולאיים של הפיכות ומהפכות? בתשובה לשתי השאלות שהוצגו בתחילת המאמר, יש להדגיש כי המסקנות הבאות מתבססות על בולים רבים שלא הוצגו במאמר, מפאת חוסר מקום.

ראייתן של הפיכות ומהפכות-עבר: ההתייחסות היא בהתאם למסר הציבורי שמשדרת אותה מהפכה בהקשר של ההווה. כאשר היא נתפסת כצודקת (כמו המהפכה הצרפתית או המהפכה המקסיקנית) היא "זוכה" להנפקות רבות, אך כאשר היא נתפסת כלא-מוצדקת (למשל - ההפיכה ללא שפיכות דמים של מוסוליני), היא לא מופיעה באף אחת מן ההנפקות.

הצגה בזמן-אמת של המהפכות וההפיכות: מרבית המהפכנים, בין אם הם אנשי צבא ובין אם הם מהפכנים אזרחיים, מרבים להדגיש את טובת התושבים ופחות את אופייה הממשי של המהפכה או ההפיכה שביצעו, ואף יותר מכך - מבצעים דמוניזציה של היריב, אותו שלטון שבו מרדו (כפי שמבטא הבול מרוסיה שהונפק ב-1921, והבול מאיראן מ-1980). כפי שראינו, ישנם מקרים בהם לא הוצגה דמותו של המהפכן (כמו במקרה של סמואל דו בליבריה) או האלמנטים הממשיים עליהם התבססה המהפכה (כמו הבול מאיראן) בשנים הראשונות לאחר המהפכה, אלא רק לאחר מספר שנים, כאשר המהפכן ממתין ל"שעת כושר", בה יצבור פופולאריות בציבור. נשאר לתהות כיצד ייראו ההנפקות העתידיות של המהפכות וההפיכות שלא מפסיקות להתרחש גם בימינו אנו.

לאחר שהכריז דיאס כי לא יתמודד יותר לנשיאות מקסיקו, הרגישו תושבים רבים כי אבן נגולה מליבם וכי העתיד צופן בחובו אפשרויות חדשות. משחזר בו מהצהרותיו ובחר להתמודד בפעם השמינית, חשו האזרחים שאין מנוס אלא לרקום סביבו מהפכה. מקסיקו למודת המהפכות רואה ברומנטיות את גיבורי המהפכה, כפי שממחישה גיליונית הזיכרון

מהפכות דתיות

בין המהפכות שהתרחשו בעידן המודרני ידועה אך מהפכה אחת על רקע דתי - המהפכה הדתית האסלאמית באיראן, הידועה בעיקר כ"מהפכה האסלאמית". המהפכה הגיעה לשיאה בפברואר 1979, עת תפס איש הדת האייתוללה ח'ומייני את השלטון במדינה. הורתה של המהפכה במיאוס של בני המעמד הבינוני משלטונו של מוחמד רזא פהלווי, אשר נתפס כבלתי שוויוני, בזבזני ואכזרי למדי. שלטונו של רזא פהלווי אף סבל מסלידתם של אנשי הדת, שהביעו התנגדות נחרצת לשיתוף הפעולה עם המערב ולשינויים הפרו-חילוניים שהתחוללו בתקופת שלטונו, כמו למשל בקידום מעמד האישה ונקיטת "המהפכה הלבנה", שנועדה להפוך את איראן למעצמה בעלת אופי מודרני-מערבי מובהק.

בתחילת דרכה של המהפכה האסלאמית הוצעו הדימויים החזותיים של הבולים האירניים בהקשר הדתי הפונדמנטליסטי של המהפכה. הבול הבא, שהונפק ב-1980 לרגל שנה לציון המהפכה, מציג את חרבו של המדכא (השייח' המודח), הנשברת כתוצאה מטפטוף דמם של המהפכנים. ההיבט החזותי אמנם קשה למראה, אולם אינו מציג בחובו אלמנטים דתיים, עליהם הושתתה המהפכה.

תודה על תרומת בולים לנוער

- לבוקי כהן, מהרצליה פיתוח
- לרפאל יהודאי, מרמת גן
- לאורית סופר, מגבעת ברנר - לזכר אמה יעל סופר ז"ל
- למיכה וילי טרנר, מחיפה
- ליצחק צובל - לזכרו של ישראל צובל ז"ל
- למשה קול, מקיבוץ להב
- לשרל ווילדשטיין
- למרטין ארוזין, מעומר
- לאיבור בראון, מרעננה
- לד"ר משה וחנה רון, מחיפה
- לאורי רפאלי, מפרדס חנה-כרכור
- למשפחת כהן, מהוד השרון - לזכרו של מתתיהו כהן ז"ל
- לשוש חבס, מתל-אביב
- לרן ברש, סגן יבנה
- למשפחת סגל, מתל-אביב - לזכרו של סגל גרטי ז"ל
- לישראל קרני, מראשון לציון
- ליעקב גור, מחיפה
- למשה קלמן, מקיבוץ להב
- לשארל וילדנברג, מפתח-תיקוה
- לרדי שכטמן, מרחובות
- לד"ר אשר וד"ר דורה סגל, מחיפה
- למילי רום, מקריית-אנו
- לתומר בורובסקי, מקיבוץ מעגן מיכאל

תודה על תרומת ספרות בולאית לספרייה

- למשה קלוש, מבאר-שבע
- לגנדי ברמן, מחולון - עבור תרומת ספרים ובולים

בולים כאמצעי פוליטי

עם כניסתה למלחמה רשמה בולגריה הישגים טריטוריאליים נאים, אולם בשנת 1918 הדפו צבאות בעלות הברית, שהיו ממוקמים ביוון, את הבולגרים ומעצמות המרכז היו על סף תבוסה. בסופו של דבר, בולגריה לא הצליחה לכבוש ולא במעט את שטחי מקדוניה ואף איבדה חלקים משטחים אחרים שכבשה.

הבול שלפנינו הונפק כחלק מסדרת בולים להנצחת המאבק נגד מקדוניה, שכאמור עד 1918 נחל הצלחה. הבולים מסדרה זאת, עליהם מתנוסס התאריך 1915-1916, הודפסו בגרמניה אולם בעקבות המלחמה המשלוח התעכב, ועל רקע תבוסתה של בולגריה וקריסת גרמניה הקיסרית, הם נשכחו. בשנת 1921 כמעט אזל מלאי הבולים בסניפי הדואר בבולגריה, ועד שהגיע משלוח של בולים חדשים שהודפסו בבריטניה, הוחלט לעשות שימוש בבולים אלה שהגיעו מגרמניה באיחור של שש שנים.

בבול זה מופיעה דמותו של המלך וברקע מפה של "בולגריה הגדולה" – הכוללת בחובה בין היתר שטחים שהיו שייכים לרומניה, יוון ויוגוסלביה. בול זה מציג את הכיבושים הבולגריים במהלך מלחמת העולם הראשונה אך הוא הופיע באשנים אם כן בשעה ששטחים אלה כבר נכבשו בחזרה מידי הבולגרים.

צעד זה היה אמנם חסכוני מבחינה כלכלית, אולם הסב לבולגריה נזק דיפלומטי – שכן בול זה העיד על שאיפותיה הטריטוריאליות מרחיקות הלכת של בולגריה לאחר כניסתה למלחמה בשנת 1915, על חשבון מדינותיה השכנות. העיתוי הצורם של הופעת הבול לאחר המלחמה הביא מדינות אלה לגנות את השימוש בבולים מעוררי המחלוקת. בלחץ מעצמות הברית נאלצה בולגריה להסיר את הבולים מאשנבי הדואר שלושה שבועות בלבד לאחר שהחלה מכירתם.

בולים בנושא מהפכות והפיכות מדגימים כיצד נטלו שלטונות המהפכה את בולי הדואר – סממן המבטא ריבונות ועצמאות – והציגו דרכם תעמולה שנועדה לעודד את התושבים לתמוך בשלטון החדש ולראותו באור לגיטימי. שימוש נוסף בבולי דואר לצרכים פוליטיים הוא הצגת גבולות רחבים יותר של המדינה המנפיקה. במקרים שונים בהיסטוריה הוצגו גבולותיהן של מדינות שונות, תוך הצגת תביעות טריטוריאליות רחבות.

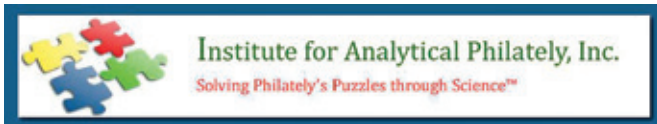

דוגמא קרובה אלינו לבולים מסוג זה היא בול שהונפק בירדן בשנת 1964, בעקבות וועידת הפסגה הערבית, אשר מציג את גבולותיה של ירדן – לרבות שטחי מדינת ישראל. המזרח התיכון עשיר בסכסוכי גבולות והסכסוך המוכר והטעון ביותר קשור לגבולותיהן של מדינותיה השכנות של ישראל. הנפקת הבול הירדני המציג בחובו את שטחי ירדן, תוך הצגת שטחי מדינת ישראל כחלק מגבולות המדינה, נעשתה טרם חתימת הסכם השלום בין ישראל וירדן משנת 1994. הרעיון היה, קרוב לוודאי, להתרברב בתביעות הטריטוריאליות של ירדן במהלך ועידת הפסגה.

סיפור נוסף על תביעות טריטוריאליות שנגזזו טמון בבול שהונפק כחלק מסדרה בת חמישה בולים מבולגריה שהייתה אמורה להימכר באשנבי הדואר בשנים 1915-1916. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה החליט פרדיננד הראשון, מלך בולגריה, להימנע מהשתתפות במלחמה עקב תבוסתה הקשה של מדינתו במלחמת הבלקן השנייה בשנת 1913. בשנת 1915 חזר פרדיננד מהצהרותיו ובחר להצטרף למעצמות המרכז (גרמניה, אוסטריה-הונגריה וטורקיה) ולקחת חלק במלחמה. המניע של פרדיננד היה לכבוש את מקדוניה, אשר הייתה מחולקת אז בין שתיים ממדינות בעלות הברית – יוון וסרביה – אותן מדינות שהביסו את הבולגרים במלחמת הבלקן השנייה.

סיקור העיתונות הבולאית בעולם

הבולאי בן זמננו. את הסימפוזיון שיתקיים באוקטובר הקרוב הוחלט לקיים בלונדון בשיתוף האגודה הבולאית המלכותית, וועדת האקספרטים המסונפת לאגודה המלכותית ומוזיאון הסמית'סוניאן. הקו המנחה את מארגני הכנס, ולמעשה את השיטה שלפיה פועל המוסד לבולאות אנליטית, הוא ניתוח פורנוזי, כלומר יישום הידע המדעי או השיטות המדעיות והטכנולוגיות לפענוח ובחינה מחודשת של סוגיות בולאיות.

מעיון בתכנית הכנס ניתן ללמוד כי במהלך היום הראשון יבקרו המשתתפים במשרדי וועדת האקספרטים ויתרשמו מהציד הטכנולוגי והכלים המדעיים העומדים לרשות חברי הוועדה. במהלך היומיים שלאחר מכן יאיזו המבקרים למגוון הרצאות כלליות, לרבות הרצאות בנושא הניתוח האנליטי של בולים מסוימים – למשל בדיקה כימית של הדיו בבולי 24 סנט מן ההנפקה הסגולה 1870-78 בארצות הברית, חקר צבעי סדרת הכתר והגשר של גרמניה, ניתוח ספטורומטרי (כלומר מדידת רמות אנרגיה ותדרי הקרינה האלקטרומגנטית) בהשפעת קרני X בבולי דמי הדואר הספרתיים בארצות הברית ועוד. הרצאות אלה יחשפו בפני המשתתפים את החידושים האחרונים בנוגע ל"ארגו הכלים" המדעי שישרת את הבולאות המודרנית ויתרום להרחבת הידע והעניין בנושא.

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE, OTTOMAN PERIOD, JUDAICA
- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR

Please write for a catalogue

Ask about special low vendor commission rates.

P.O.Box 8101 — TRENTON NJ 08650 USA

E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET

Phone: 609-456-9508

תערוכת 'ירושלים' 2016 במגזין התאחדות בולאי הונגריה BELYEGVILAG ('עולם הבול')

גיליון פברואר 2017 של מגזין התאחדות הבולאית ההונגרית הוקדשו שני עמודים לסיקור תערוכת 'ירושלים' 2016 שנערכה אשתקד וזכתה להדים חיוביים בעולם הבולאי. בדיווח מציין ד"ר גאורגי לוי, הנציג ההונגרי בתערוכה, את הארגון והאירוח למופת ואת סידורי המכס המכבידים שהונגריה הצליחה להימנע מהם, הודות לשימוש בתעודת מעבר של ארגון הסחר העולמי.

מחבר הכתבה מדגיש בדיווח את התפעלותו הרבה מהיקף הביקורים, את טקס הפתיחה המרשים בהשתתפות שר ישראלי ואישים חשובים, את מתקני התצוגה החדשים והמרשימים, את אולם התצוגה המרהיב, ומציין כי הרמה הבולאית הייתה גבוהה ביותר. השופט ההונגרי אישטבן גלאץ מפרט בכתבה עד כמה נאלץ להילחם בתוך צוות השיפוט על מנת לשכנע את חבריו להעלות את הניקוד של המציגים ההונגריים. גלאץ מודה כי ההונגרים התקשו להתחרות בשאר האוספים מישראל או מחו"ל, ויחד עם זאת הוא מציין כי בסך הכל התוצאות היו מכובדות (ואכן, כל מי שיעיין בפלמרזו יכול להגיע למסקנה זאת).

הסימפוזיון הבינלאומי השלישי למתודות אנליטיות בבולאות, 13-15 באוקטובר 2017

פורסם ב"London Philatelist vol. 126 January-February 2017 no. 1442" (תרגמה לילך גלעד)

מוסד לבולאות אנליטית (IAP – The Institute for Analytical Philately) הוא תאגיד ללא מטרת רווח הרשום בארצות הברית. הארגון מוקדש לתמיכה בפעילויות מחקר שנועדו לטיב את תחביב איסוף הבולים. המטרה היא לסייע לבולאים לרכוש ידע ותובנות חדשות תוך יישום שיטות מחקר מדעיות. הסימפוזיון הראשון בנושא התקיים בשנת 2012 בווינגסטון, במהלכו נחשפו המשתתפים לפעילות המדעית המתבצעת במעבדת המוזיאון הלאומי לבולאות, שהינו חלק ממוסד הסמית'סוניאן המאגד מוזיאונים ומוסדות מחקר שונים, והשפעתה על המחקר

רשמים מתערוכת הבולים STAMPEX בלונדון

מאת: מוטי קרמנר

המבקרים, אך הופיעו עוד תצוגות נוספות ברמה גבוהה מאוד. הזוכה בתצוגה הטובה ביותר היה האוסף של הסעודי טריק אלירזא, בנושא "התפתחות שירותי הדואר העות'מני בערב הסעודית". זהו אוסף מרשים ובנוי כהלכה אשר זכה בצדק בתואר זה. תצוגות נוספות שבלטו בנושא תולדות הדואר היו "שירותי הדואר הזרים בארץ ישראל" של מייקל באס, "דואר רשום באימפריה העות'מנית", "חיפה-בגדד דרך המדבר", "שירותי הדואר הימי באימפריה העות'מנית", "התפתחות הדואר באנקרה" וידידנו דוית פרנקו הציג את האוסף "הדואר הצרפתי באימפריה העות'מנית". במסגרת הבולאות המסורתית בלטו האוספים של עלי עוזבק וקמל גירי, שניהם בנושא הוצאת בולי הדולוז, סדרת הבולים השנייה של תורכיה שהופיעה לאחר בולי הטוגרה וקרויה על שמו של החרט הצרפתי שיצר את החריטה ממנה הודפסו בולים אלה.

אולם התערוכה (באדיבות זאב גליבוב)

התערוכה כללה אוספים מענפים בולאיים נוספים, כמו למשל מתחום האספנות הנושאת, דברי דואר וגלויות, בולי הכנסה ו'בולאות פתוחה'. בנוסף לצוות השופטים האנגלי הוזמנו טורהאן טורגוט מתורכיה ואנוכי כראשי צוות לקבוצות השיפוט לתולדות הדואר ושופטים מארצות הברית ואוסטרליה. במשך ארבעת ימי היריד נכחו בו כאלפיים מבקרים אשר צבאו על דוכני הסוחרים אך גם מילאו את אולם מסגרות התצוגה, ולעיתים גם 'הפריעו' באופן חיובי לשופטים. במסגרת היריד התקיימה פעילות מיוחדת לנוער. הייתה זאת חוויה בולאית מיוחדת לאספנים ולמציגים.

* פרטים נוספים על התערוכה ניתן למצוא באתר: <http://stampshow.london/category/stampex>

לונדון, עדיין מרכז עולמי לאספני בולים, מתקיים פעמיים בשנה יריד הבולים STAMPEX, במסגרתו נערכת תערוכת הבולים הלאומית של הפדרציה הבריטית.

ביריד משתתפים כמאה סוחרים, החל מבתי מכירות מהמובילים בעולם ועד לסוחרים קטנים. כמו כן נוטלים בו חלק מספר משרדי דואר, בראשם הדואר המלכותי, והשנה אף השתתף בו הדואר התורכי. התערוכה כללה כ-380 מסגרות תצוגה, מתוכן כ-200 הוקדשו לענף תולדות הדואר.

על מנת לגוון את תחומי האוספים ולמשוך אספנים מחוץ לגבולות אנגליה, בכל שנה נבחר נושא מרכזי, המאפשר לאספנים מכל קצוות הגלובוס להשתתף בתערוכה. השנה נבחר הנושא "בולאות האימפריה העות'מנית" כמוטיב מרכזי והוזמנו לתערוכה מציגים מכל העולם. המציג המרכזי היה ידידנו יוסי חכמי שהציג חמישה עשר אוספים במאה מסגרות תצוגה שונות. שני האוספים המרכזיים בתצוגות שלו היו אוסף מסורתי של "בולי הטוגרה" (הבול הראשון של תורכיה) ואוסף תולדות הדואר בנושא "שירותי הדואר העות'מני בארץ ישראל".

האספן יוסי חכמי (מימין) מקבל תעודת הוקרה עבור תרומתו לתערוכה

בתצוגות הנוספות במדור תולדות הדואר הופיעו בין היתר האוספים "הדואר הצרפתי בארץ ישראל", "שירותי הדואר הזרים בארץ ישראל (למעט הדואר הצרפתי)", לצד תצוגות נוספות של משרדי הדואר העות'מני בעיראק, סוריה, לבנון, לוב, איסטנבול, מזרח אנטוליה (תורכיה האסייתית, מחוז כורדיסטן), הים השחור, יוגוסלביה, יוון, בולגריה ולסיום תורכיה באירופה". אין ספק כי התצוגות הללו גנבו את מירב תשומת הלב של

חדש במדפי הספרייה / מאת: לילך גלעד

כיצד בוחרים מאתיים פריטים בולאיים מתוך אלפיים? "רצינו להאיר פינות ידועות פחות ביצירת האחים שמיר, כמו גיליונות מזכרת לסדרות בולים של ארצות מעבר לים", כותב העורך. גם בולים שעוצבו עבור ארצות מוסלמיות עברו מתחת לרדאר של האספן הישראלי. מעניינים במיוחד הם בולים על-בולים: בולים מעוצבים על ידי האחים שמיר המציגים בולים קודמים שעוצבו על ידם. הספר כולל פרקים על סמלים, כרזות, שטרי כסף, מדליות ומטבעות, אריות ודברי דפוס. פרופ' ירום ורדימון, חתן פרס ישראל בתחום העיצוב, מכנה בדברי המבוא את האחים שמיר "המעצבים הלאומיים". עבור אספני הבולים הם היו מעצבים בינלאומיים.

הסיקור באדיבות מחבר הספר מר ירום שמיר, למידע נוסף ואפשרות רכישה ניתן לפנות אליו: yoshamir@inter.net.il

EDITION D'OR – Vol. 48: Holy Land – Foreign Post Offices in Palestine 1852-1914 • The Itamar Karpovsky Collection

אוספו של איתמר קרפובסקי – "בתי הדואר הזרים בארץ ישראל 1852-1914" – יצא לאור בסדרת ספרי "מהדורת הזהב", המתעדת את סיפורם של אוספים שזכו במדליות זהב או גרנד פרי בתערוכות בולאיות בינלאומיות. הוצאת הספרים שמה לה למטרה לפרסם את האוספים בקרב קהל רחב של מתעניינים, על מנת להנחיל לדורות הבאים את מפעל חייהם של אספני בולים מהמעלה הראשונה. הכרך ה-48 מוקדש לאוספו של מר קרפובסקי.

הספר נפתח במבוא קצר אודות מר קרפובסקי ולאחר מכן ערוך כרונולוגית על פי פעילות בתי הדואר בתקופה העות'מאנית. הספר יצא לאור בפורמט מהודר בכריכה קשה וכולל 134 עמודים, מהם 117 צילומי כרזות צבעוניים מתוך האוסף. הוא כתוב באנגלית ובגרמנית.

"האחים שמיר – מעצבים שהיו לסמל", עורך: ירום א. שמיר, הוצאת אלול – עיצוב תקשורת חזותית, תל אביב 2016, 276 עמודים, עברית-אנגלית

השם האחים שמיר מוכר לכל אספן של בולי ישראל וגם לאספנים של ארצות אחרות ואספנים נושאים. בספר חדש שהופיע בשנה שעברה ונתרם לספריית ההתאחדות בולאי ישראל על ידי ירום שמיר, מוצגת עבודתם הענפה של האחים שמיר. בין דפי הספר ימצא הקורא מבחר פריטים בולאיים מייצגים מתוך כאלפיים פריטים שעיצבו האחים שמיר בשנים 1990-1949 עבור שירותי דואר של תשעה עשר ארגונים וארצות, בהם הקרן הקיימת לישראל, האו"ם, הרפובליקה הדומיניקנית, ניגריה ועוד. האוסף כולו מופיע זה שלוש שנים באתר www.shamir-brothers.com, לצד כרזות ומודעות עבור דואר ישראל והדואר הבריטי. את המידע הבולאי שאב העורך מקטלוגים בספריית ההתאחדות.

ד"ר מלכה ברפשוט, שערכה מחקר מקיף על כלל היצירה של שמיר, הקדישה תשומת לב מיוחדת להתכתבות בין שמיר למשרדי דואר ולסוכנויות להנפקת בולים (סוכני הכתר בבריטניה, החברה הפילטלית הבין-ממשלתית בארצות הברית והמדפיס הממשלתי בישראל). בספר מוצגים בולים יחידים, סדרות, גיליונות מזכרת ומעטפות היום הראשון. במסמכים של הסטודיו יש ראיות לכך שהשירות הבולאי הזמין גם דברי בולים, אך בקטלוגים שלו לא מצוינים שמות המעצבים של דברי הבולים.

עדכון קטלוג בולי ישראל

בקטלוג מופיעות העמודות הבאות: מספר קטלוג, ערך נקוב, ארבעה מחירים לפי מצב הבול (לא חתום עם שובל, חתום עם שובל, לא חתום בלי שובל, חתום בלי שובל).

4/4/2017

ישראל-פורטוגל הנפקה משותפת חקר הדולפינים ISRAEL-PORTUGAL JOIN ISSUE DOLPHIN RESEARCH

3.70	14.80	14.80	14.80	ש 7.40	2438
		16.80			✉

4/4/2017

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל התשע"ז MEMORIAL DAY 2017

1.20	4.80	4.80	4.80	ש 2.40	2434
		6.80			✉

4/4/2017

50 שנה להתיישבות בגולן, בבקעת הירדן וביהודה ושומרון 50 YEARS OF SETTLING THE GOLAN, JORDAN VALELEY, JUDEA AND SAMARIA

4/4/2017

הגדה של פסח PASSOVER HAGGADAH

2.00	8.00	8.00	8.00	ש 4.00	2439
2.00	8.00	8.00	8.00	ש 4.00	2440
2.00	8.00	8.00	8.00	ש 4.00	2441
6.00	24.00	24.00	24.00	ש 12.00	סדרה
		26.00			✉

* בולים אלה הודפסו בגליונות מקושטים בני שמונה בולים

1.20	4.80	4.80	4.80	ש 2.40	2435
1.20	4.80	4.80	4.80	ש 2.40	2436
1.20	4.80	4.80	4.80	ש 2.40	2437
3.60	14.40	14.40	14.40	ש 7.20	סדרה
		20.40			✉

תוויות ביול

4/4/2017

50 שנה לאיחוד ירושלים – גיליונית זיכרון JERUSALEM - 50 YEARS OF REUNIFICATION - SOUVENIR SHEET

4/4/2017

תווית דוארמט – חגורים לחיים ATM POSTAGE LABEL - BUCKLE UP FOR LIFE

8.00	נח 2.40	98תב
------	---------	------

				נח 4.10	2442
				נח 4.10	2443
20.00	20.00			נח 10.00	2443 גל"ז
	22.00				☐

חותמות דואר ישראל

04/04/2017
חותמת יום הופעה
הגדה של פסח

04/04/2017
חותמת יום הופעה
ישראל - פורטוגל

04/04/2017
חותמת יום הופעה
50 שנה לאיחוד ירושלים

04/04/2017
חותמת יום הופעה
יום הזיכרון לחללי מערכות
ישראל

24/1/2017
חותמת אירוע
ישראל-סין
25 שנה ליחסים הדיפלומטיים

מחזיקים בולים
כפולים באוסף?
ניתן לתרום
אותם לפעילויות
חינוכיות לבני
נוער, באמצעות
התאחדות בולאי
ישראל

04/04/2017
חותמת יום הופעה
חגורים לחיים

04/04/2017
חותמת יום הופעה
50 שנה להתיישבות
ביהודה ושומרון

04/04/2017
חותמת יום הופעה
50 שנה להתיישבות
בקעת הירדן

04/04/2017
חותמת יום הופעה
50 שנה להתיישבות בגולן

רומנו בית מכירות

למכירה בולי אנטרטיקה, פוקלנד, סאוט'ג'ורג'יה, נושאים, ציפורים, אוניות, אומנות וכדור-רגל. ניתן לעשות הזמנה בדאר. סוכנות בלעדית לאביזרי בולאות LINDNER
מען 03-5463664, ת.ד. 23274, חנות 03-5282790

למכירה

ניתן לרכוש עותקים קודמים של "שובל" במחיר של 5 ש"ח לגיליון + דמי משלוח.

(גיליון מספר 1 – 50 ש"ח. מספר גיליונות אינם יותר במלאי)

חנות מקוונת

משלוח בדואר רשום

חדש ב"בית טוב"

אינדקס נושאים לאספנים תמטיים

האתר: www.bait-tov.com ימצא בשבילך את הסדרה החסרה לך בכל נושא

- כנס לאתר, עבור לעברית (לחיצה על דגל ישראל)
- לחץ אינדקס נושאים ובחר נושא מהרשימה
- בנוסף בחר מהרשימה **יישובי ישראל** את הישוב שלך ותופתע

ת.ד. 2275 בית-ים 5912103, טל/פקס: 03-5535313

בולים בחבילות לפי נושאים ולפי מדינות, בולי ישראל, חותמות , אלבומים

אטלס בולאי

מזהה בולים

אליק רינק

בולים ומטבעות

קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 3554,

טל. 03-6297192, פקס. 03-5255131,

מען: 03-5227922

בולי גלעדי

בולי ישראל, חו"ל, נושאים ויודאיקה, בולי הרשות הפלסטינאית

הופיע מחירון בולי ישראל 2016

יבוא אלבומי IMPORTA והוויד

רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל: 03-5163871, ת.ד. 3059 תל אביב 6103001
 טלפון סלולארי: 054-5390225; אימייל: giladistamps@gmail.com

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים – ישראל וחו"ל – מכירה, קניה, הערכה מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 224,

טל/פקס. 03-5251552,

דוא"ל: motib51@smile.net.il

מרכז הבולים

מתמחים במוקדמים, מנדט, מנהלת העם ובולי ישראל, טעויות, תוויות מכל הסוגים, זרונים בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים נציג בלעדי של DAVO-MICHEL

אלנבי 94 תל-אביב (במתחם)
 טל: 03-5605755; פקס: 03-5605430
 email: stamps.center@gmail.com

Moshe Ahraim Awad
 Mobile: 972523315322
 Telephone: 97237301142
moshe.aharon39@gmail.com
 American Philatelist Member No. 220304
<http://www.delcampe.net/stores/awad>
 Selling and buying Israeli stamps, year collections, special covers and sheets, generic covers and sheets, Cima labels, phosphor stamps, albums for souvenir leaves, and souvenir leaves.

הספרייה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל

מה-1 ביולי 2016 הספרייה תהיה פתוחה לקוראים בימי חמישי בין השעות 09:00-15:30. השאלת ספרים, קטלוגים, מגזינים וצילומי תצוגות – לחברי ההתאחדות. עיון במקום – לקהל הרחב.

רח' פינסקר 2, תל-אביב, קומה א', טל: 03-6295547

בולי כחול לבן

Blue White Stamps

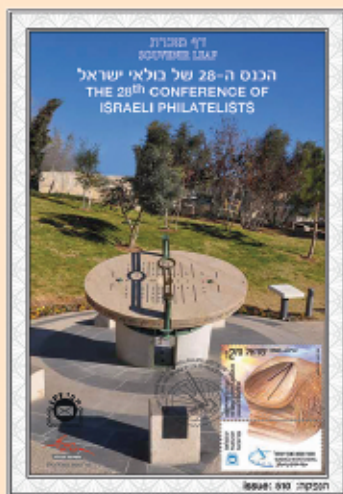
קונה, מוכר, מחליף, מכירה פומבית, אביזרים, בולים, מטבעות ושטרות.

רח' המלך ג'ורג' 6 (ירידה מאלנבי), ת.ד. 23257 תל-אביב 61231

טל: 03-5281023, 03-5015496, פקס: 03-6521145

Email: sherman77@013.net.il

ניתן לרכוש במשרדי התאחדות בולאי ישראל

1. קטלוג בולי ישראל עדכני 1948-2016 - 60 ₪
(55 ₪ לחברי התאחדות בולאי ישראל).

2. **חדש:** 'ימי הפורים האלה' - מגילת אסתר בולאית -
45 ₪ (40 ₪ לחברי הב"י).

3. ספרות באנגלית של תולדות הדואר בתקופת
המעבר בישראל, 1948:

א. כרך I - Official Postal Services - חדש - 250 ₪
(220 ₪ לחברי הב"י).

ב. כרך II - חלק 1 - Jerusalem and Safad -
200 ₪ (180 ₪ לחברי הב"י - חזר למלאי).

ג. כרך II - חלק 2 - Nahariya, Rishon Le Zion -
etc. - 220 ₪ (200 ₪ לחברי הב"י).

ד. כרך III - Israel Foreign Postal Links - 100 ₪
(80 ₪ לחברי הב"י).

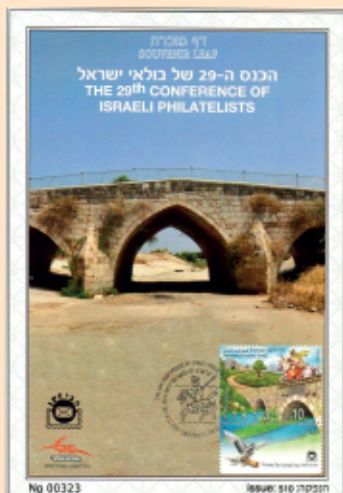
4. חוברת "תולדות הדואר של ארץ ישראל" באנגלית:

א. HLPH 117-118 ה. HLPH 126-127

ב. HLPH 119-120 ו. HLPH 128-129

ג. HLPH 121-122 ז. HLPH 130-131

ד. HLPH 125 ח. HLPH 132-133 - חדש
מחיר כל חוברת 90 ₪, לחברי הב"י 20 ₪ בלבד.

5. **דפי מזכרת**

דפי מזכרת המופקים על ידינו לרגל תערוכות
בולים וכנסים שנתיים, ראו דוגמאות בצדי המודעה
- 60 ₪ (55 ₪ לחברי הב"י). כנס 15 - 100 ₪.

6. **חוברות קודמות של "שביל"**

5 ₪ לחוברת, כאשר חוברת מס' 1 - 50 ₪ (במידה
שישנן במלאי).

7. **עודפי ספרות מהספרייה**

קטלוגים "מיכל" מהדורה או שתיים אחרות, בולאות
ארץ ישראל במצב טוב, קטלוגים של מכירות
פומביות של אוספים מפורסמים, קטלוגים של
תערוכות קודמות בארץ, חוברות מחו"ל וכד', הכל
במחירים נוחים.

תשלום במזומן,
בהמחאות אישיות,
בהמחאות דואר
או ב-PAYPAL.
לא מקבלים תשלום
בכרטיסי אשראי.
נא להוסיף דמי משלוח.

